



UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Evropeae Historiae Societatis Iesv Pars ...

Anglia

Bartoli, Daniello

Lvgdvni, 1671

Liber II.

urn:nbn:de:hbz:466:1-10773



LIBER II.

*Alanus Romæ. Alani rationes ad impetrandos
Angliæ suæ operarios à Mercuriano. Optarat
S. Ignatius inducere Societatem in Angliam.
Anglorum dotes egregia.*

CAPVT I.

ROMAM mense Octobri, anno 1579. Alanus appulit, vt quod sapienter optarat Personius, eo pietatis & doctrinæ consensu, seminarium Remensè Romano sociaret, quo iunctis viribus fortius Angliam iuarent. Inspecta illic diligenter selecta Romani iuuentute, disciplinæ sanctimonia, viuendi ordine ac discendi, sic delectatus est, vt erga hoc nihilo frigidius quàm in suum illud Remensè ferretur, & arderet. Quare datis deinde ad eius Rectorem Gazzarium, aliósq; nostrorum literis, suos compellabat in formandis ad martyrium, aut Apostolatam, aut vtrumque Anglorum animis Collegas. Verum aliud quiddam voluebat tacitus, cuius potissimum gratia Remis iter molestum Romam susceperat, nostros videlicet operarios Angliæ, à Mercuriano Præposito impetrare; nam si tantum pollebant virtute illorum discipuli & alumni quos ad hoc fingebat Societas, quid non erant ibidem præstaturi ductores, & Magistri? suas in eam rem perpendendas illi tradidit rationes, quæ cum possint quoque in posterum valere plurimum, visum est saltem obiter illas indicare.

Prima erat temporis ratio, quo eodem ruinis Angliæ, Societatis ortum Parisiis opposuerat Deus; exterminatis ab Angliæ religiosis ordinibus, Societatem Romæ decreto Pontificis in religiosas adscriptam familias, & peculiari obstrictam voto, obedientiæ Christi Vicario præstandæ, quam Henricus octauus Deo rebellis excusserat; Deo, quod semper aliàs notatum, summis Ecclesiæ cladibus, summa remedia parante idque prouisum diuinitus, obseruarunt Pontifices, ac præter scriptores huius æui sexcentos, Sandetus, & ipse Anglus, & clari in rem Catholicam meriti. O, inquit, Dei erga Ecclesiam; nosque priuatim Anglos clementiam inexplicabilem! Dum ore sacrilego in Germania Lutherus

Deum ac diuina proscinderet; Henricus octauus religione omni pessumdata, Papæ sedem, ac nomen execrationibus publicis deuoueret, Ignatij Loyolæ spiritum eiusque sociorum, ad religiosæ vitæ absolutissimam exciuit, & exegit formam. Quâ nuncupato Pontifici voto, impietatem Lutheri, & Henrici furorem, ab animis Catholicorum defenderent, quocumque terrarum & gentium, per quæuis pericula, in Ecclesiæ obsequium ituri, solo Pontificis contenti nutu, velut Christi mandato, & de incerto viæ subsidio fidenter securi. Quibus ex Ignatij pollice disciplinæque mirabili profectis inditum est nomen Societatis I E S V, quod vltimis non modo Indiis, orbisque finibus celeritate incredibili parique industria importarunt, sed præsentiori suo forte periculo, in Septentrionis, nostræque Angliæ populos hæresum tabe ictos mortifera, & dominorum sæua tyrannide ab orbe Catholico diuulsos, hæc & similia Sanderus.

Ad strenuam operam reparandæ inter Anglos auitæ veritatis seruabat viuacem stimulum, & pignus, vocem S. sui parentis Ignatij, quâ olim prædixerat fore, vt eo in Regno maximè floreret Societas. Nam si aiēbat Alanus Doctor nusquam barbarorum, terrarum, & periculorum erat quo Generalis Præpositus ad conuersionem ethnicorum suos non mitteret; nullæ tot ærumnis & mortibus confixæ expeditiones quas illi nobili ambitu non afflictim præferant; qua mente poterat Angliam neglectim præterire, tot retrò seculis Christianam & gloriosè Catholicam. Ita quidem ex vero, & æquo Alanus; constabat præterea ex Archiuij nostri monumentis, fundatori nostro sanctissimo quantoperè cordi fuisset Anglia. Scribens enim ad Polum Cardinalem, de Societatis quam amicè amabat incrementis; deferrebat illi pro Anglicana iuuentute, Germanici Collegij tunc aptum subsidium, quodd nondum esset certis nationibus obstrictum, sed pia eiusdem sancti Patris aleretur fouereturque charitate à quo primum fuerat inchoatum. Significabat nihil à se omissum apud Hispaniæ Principem; tunc Angliæ Regem Philippum secundum quo Societati pateret in Angliam aditus, fuissetque id eodem à Principe Patri Araozio, Patri Francisco Borgiæ, & Eleonoræ Mascarenniæ diuersis temporibus promissum, tametsi ob causas quas nihil attinet referre, votis euentus nequaquam respondiisset, vt nec moræ quam illic Ribadeneira traxit, Gomezium Figueroæ Comitē secutus, quem eò Philippus destinarat vt Regiæ Mariæ adesset ægotanti. Dum ergo ex cæli placito, Societatis in Angliam ingressus expectatur, in Societatem Angli, & multi, & magnis dotibus subeunt; tam multos enim à Laine & Borgia viris sanctissimis admissos cum eorum successor Mercurianus comperisset, augerique in dies animaduerneret, nunc, inquit, videtur statutum cœlitus, adesse tempus quo Societas in campum exeat ad profligandas Angliæ hæreses, tam copioso, & valido instructa milite, quod idem etiam largius expertus est cum vel vno 1578. anno Anglos duodecim Societati Belgium dederit, vincebátque præstantia numerum.

& inter cæteros non mediocriter eminebant; augebat illorum ubique gloriam illustre pro fide exilium, & extra rem foret inire hic eorum numerum, qui tota Hibernia, Belgio, Gallia, qui Germania, Vngaria, Polonia, Lituania, qui per Hispaniam, & Italiam forti exemplo oberrabant; notaréque illos nominatim quorum egregia sanctitas peculiaribus Dei donis condecorata est, præter alios in omni genere literarum, & interiori pietatis, ac virtutum magisterio claros; ut de iis fileam quos utraque India, & castra Pannoniæ aduersus Turcas, & calamitas peste contactorum cum eximia laude occuparunt.

His Alanus plus satis probabat Angliæ succurrendum & suggerendos illi à Societate operarios, quæ Societati tam multos suggereret, quorum, & præcipua charitas, patriæ debebatur supremum laboranti, & allatum ei ab iis auxilium non esset reliquis regiones suis præsiis orbatura.

Nec videri satis Societatem huic officio facere colligendis in Seminaria, & instituendis Anglis exulibus. Partem Regni hos esse minimam, & præsiis animi minimum egentem, cuius ipsi robur deferendis cum patria domibus tam alacriter probassent. Illuc esse vertendos conatus, ubi prælium esset aduersus omnes Catholicos grauius, periculosus in vacillantes ac debiles; in lapsos miserabilius; egere denique gentem vniuersam tanta ope, quantam non posset ab Sacerdotibus optimis, sed paucis expectare; quique illam ipsimet à Societate flagitabant, nec sperabant se posse aliunde illam accersere. Rationibus Alani forsitan videar Societatis moras inculcare, quæ nihilominus in hunc de quo agimus æui annum septuagesimum nonum, Elizabethæ furentis vicesimum, suppetias ferre distulerit; ac ne tunc quidem grati animi, iuris, ac precum argumentis, etiam summo Pontifici admotis, Mercurianus nisi agrè adductus cesserit postulatis; negans aut posse, aut debere, ac difficultatum necens obices, sed superabiles, & cum Iaponibus, Brasilis, & longinquirioribus aliis nationibus communes, quibus tamen vtrò suorum paucitatem, sudores & sanguinem Societas prodiga ingerebat, si nullos eorum in suis numeraret.





*Qua causa fuerit missionis Anglicanae lentius admit-
tendae; eius ipsa ex Anglia petita rationes; Cle-
ri Anglicani virtus, & doctrina. Juniores illius
Ministellorum varietates tentat. Ad eam expe-
ditionem Patres suam certatim operam dese-
runt. Cura illius Personio, & Campiano com-
mittitur.*

CAPVT II.

Hae nihilominus Generalium nostrorum cunctatione in speciem
tam lenta, nihil fuisse vel ad rem prudentius, vel opportunius
potuit, etsi alioqui Mercurianum aequè nihil vreret, vt ardor
iuuandae per nostros Angliae, quibuscumque tandem id staret periculis.
Expetebantur illic magnis desideriis ab vtroque, Cleri, & Laicorum or-
dine, cuius apud scriptores illorum temporum leguntur testimonia lucu-
lenta. Vnum vice omnium hic reddo Seminarij Remensis cuius alumni
omnes; inter alia [monemur, inquit, nostra ex Anglia, Societatis Pa-
tres illic vehementer à Catholicis optari, & peti, haberique ab iis pro in-
dubitato, si pedem semel in ea fixerint, messe vberissima coronaturos illam
Ecclesiam. Ad hoc Patres illos crebris literis postulatos, & quicumque ab
Anglia veniunt idem rogare ac poscere.] Hæreticis contra nihil erat tam
formidabile vt nostrorum ingressus in Angliam, quem iis & procul ex Au-
glia Caluini Affectu, & Lutheri ex Germania propius intercludi modis
omnibus debere per literas monebant, nimium experti quantis se afficere-
mus damnis; Marte quàm serio & aperto suas conuelleremus sectas, & sua
in summum Pontificem odia; suorum ad hæc in Anglia, & nostrae lucu-
brationes prouocatoriæ, quàm nos sibi probarent esse contrarios, & in-
fensos. Sic ergo vtriusque animo comparatis perspicuum erat, magnis il-
lic nostrorum aduentu certatum iri motibus, vt statim factum est, cum pri-
mi duo appulissent, orthodoxis iuxta & hæreticis de illorum ingressu, to-
to regno varia vbique iactantibus. Cùm vero penes hæreticos rerum om-
nium summa verteretur, clarum erat ab iis prodituras, in Sacerdotes, Se-
minaria, & Catholicos edictiones sanguinarias crudeliores prioribus, vt
re ipsa paulo post contigit quàm ij quos diximus è nostris duo applicuissent
in Angliam. Iam suo pte instinctu si vltro Societas, aut cuiusvis rogatu se
illuc

illuc intrussisset, aut valde me fallit fururi coniectura de præteritorum experientia, vel proela, fora, tribunalia, & omnium aures querelis in nos, & calamitatis fertierent, tanquam auctores tempestatis, temerarios, & turbatores tranquillæ publicæ, proinde regno prudenter amouendos, aut ignominiosè exturbandos. Cunctatione verò tot annorum ad multorum preces, & Instituti nostri monita velut surdis, gentisque egregiè meritæ amoris diu parum gratis, post verò, etiam Pontificis Maximi Gregorij XIII. auctoritate, iussuque eò missis, nihil querelarum fuit metuendum nihil criminationis, & accusationum, quicquid tandem malorum, euentus inuexisset, dum (quod semper solerti cautione curatum) consulte omnia ageremus, neque alios nunc metus inuuo, nisi proritandarum exterius procellarum, & incrudescentium edictorum; nam vel duo tantum qui primum Angliam subièrunt, lapsorum tot millia restituere sanæ mentis, ut omnem nostri expectationem vicerint, & amorem. Cerrè Campianus die vno, plures mortis suæ spectaculo ad Ecclesiam reduxit hæreticos, quàm multis post annis, arte, armisque à religione hæresis auertit. Quod erit à nobis suo loco, liquido probandum.

Porro hæc nostra lentitudo, timidioris licet visa consilij vt est eorum qui vident longius, nec in futuris possibile satis à probabili discernunt, reprehensa est tamen, & doleo, præcipitata festinationis. Clerus Anglicanus, quantum virtute & sapientia Ecclesis cæteris emineret si est inuidiosum apud me legere, dicat Thomas Morus integerrimæ vir fidei, & sanctimonix, quantum, inquit, & meis oculis, & fide dignis credere debui, [audacter assero Ecclesiasticum Angliæ ordinem, eamque maximè eius partem, quæ secularium dicitur Clericorum, vitæ probitate, & scientia, cuius alteri totius orbis Christiani aut esse parem, aut si venia detur comparationi, superiorem] necdum tamen spectarat, ex eodem Sacerdotes centum diuersis moribus religioni Catholice litare; quod si viri tanti, sed Catholici fidem suspectam habet hæreticus, in promptu sunt nobis etiam hæretici, quibus euidentia meritorum duplicem illam virtutis & doctrinæ laudem iisdem Henrici octauis temporibus expressit.

Ex his, eademque profectis educatione fuere Sacerdotes, qui nostros primum Angliam ingressos, quàm ardentè optarant. Tam sunt beneuolè cupidèque amplexi; tam deinde illos, eorumque postea socios liberaliter, magnificèque celebrarunt; & beatam prorsus illam Ecclesiam, si consensionem illam animorum in Dei opere constanter tenuisset. At enim humanæ infirmitatis errore infelicissimo, & ministellorum fraude maledica factum est vt dissolueretur, scindereturque in partes oppositas, quarum nec maior nec melior, quantum valuit contendit, nostros omnes regno eiicere, Color mendaciò contra nos, & iniuriæ illitus, missis in vulgus libris Sacerdotali stylo tam indignis vt illos postea sui quoque erubuerint auctores; eterodoxi mirè prædicarint. Penetrasse se Societatem in Angliam anno 1580. nec iussam nec vocatam, primo statim suo aditu turbasse omnia, causam damnis dedisse ingentibus, & acerbissimis in Catholicos edictis.

Et erant hæc quidem & sunt hodièque Protestantium meræ fraudes, verum aliis idcirco in ore positæ vt fierent credibiliores, nòsque magis populo exosi. Sed erit cum ignes suppositos cineri, vel suspensis obibo vestigiis, vel fortè præteribo, quod nunc mihi non fuit liberum, ne cunctationes Mercuriani longas, meo silentio damnarem velut indefensas, quas rationibus occultis alij Prouidentia communitatis non satis tuebantur, alij nec veris, nec decoris, quòd Societati tunc deessent Angli qui possent pondus tantæ missionis cum dignitate sustinere.

Vt verò Alanus Mercuriani moras rogando expugnauit, Pontifex autem innuendo, Oliuerius Manafæus Germaniæ, Galliæque tunc Assistens procurando; quantis eam prensarint studiis tum Angli tum externi, dicat ipse Alanus, qui partem illorum saltem aliquam vidit [dicam quod res est, inquit, vt primum percerebruit inter Societatis Patres, quos vulgus nominat Iesuitas, decretum esse vt ex iis in Angliam aliqui mitterentur, prout tempus, & occasio ferret, incredibile dictu, sed teste Deo, verum est quod scribo; viri scientia præstantes, non Angli modo, sed diuersarum quoque nationum ad Prælati pedes cum lachrimis, & significatione intimi affectus illam sibi ambière Prouinciã, vt palam in Academiis, aut Protestantes reuincerent, aut nobilissimo in regno, pro vera fide animas ponerent, à qua illud tam procul exerrare vehementissimè dolebant] hic si Alanus aliquos notasset externorum qui missionem hanc tanto ardore prensauerant, nominasset profectò Claudium Aquatuiam, tunc quidem Prouinciæ, Societati deinde Præpositum, quo illam nemo feruentiori ambitu petiuit.

Iam tanti moliminis expeditionem quàm serio Societas nostra oblatam acceperit, quantos ad eam attulerit spiritus, quo fructu obierit, testem Campiano qui pars eius fuit, non possum dare, magis idoneum, Elizabethæ consiliarios, hac prouocatione admonentem: [Ad Societatem nostram quod attinet, scitote, nos ait, quàm latè orbis patet, eo numero esse & iis succidaneis augeri, vt possimus durando vestras omnes disficere machinas, omnes verò sanctè coniurasse ad cruces quascumque nobis imposueritis ingentibus animis perferendas, nec desperaturos vnquam salutem vestram, quamdiu vel vnus de nostris fuerit vestro ex Tiborno, & è vestris superstes lanienis. Res est maturè iam deliberata, & cum bono Deo, pugnam quæ nunc inicitur nec vlla vis, nec impetus franget. Sic fides principio constituta, sic referenda est, sic eius quod perit reparandum] hæc ipse Campianus, cui cum Personio fors felix obrigit vt essent illius Apostolicæ operæ conditores, probante plurimum Alano, conditores inquam, ex quo illam suscepit Generalis non remporariam, sed continuandam in posterum, & perpetuandam; quod Societati nondum propositum fuerat cum illuc anno 1546. traiecit P. Thomas King aliique de nostris per annos deinceps sedecim.

De Campiano & Personio quorum alter doctrina & sanguine, annorum alter triginta sudoribus eam insulam rigauit, interest scire cuiusmodi fuerint, qualèsvè illuc à nobis discedant.

Campian i



Campiani egregia indoles, ingenium, studia, eversio per Cheneum Glocestrensem, & Ordinatio in Protestantem Diaconum, resipiscentia, fuga in Belgium.

CAPVT III.



ASCITUR Londini honestis parentibus Edmundus Campianus Ianuarij vicesimo quinto, anni 1540. quo eodem Romæ Societas nata est, à qua in patriam quadragesimo post anno remissus est, nasciturus iterum beato inter superos æuo, inter homines immortali. Tunc verò qui nobis est Ianuarius 1540. anni principium, Anglis erat anni tricesimi noni, mensis decimus, quem annum Martij vicesimo quinto incohabant, & hac leui obseruatione, conciliatur ratio temporis apud varios scriptores diuersa.

Puer felicitate ingenij supra cœuos tanta excelluit vt nondum tredecim natus annos, publicæ lectus sit interpres lætitiæ, & oratione gratulatoria Mariam exceperit, defuncti fratris Eduardi, sceptro recens, & regno potitam. Dicentem audiuit Thomas Vvitus vir magnus, & Catholicus, viua pueri suspexit ingenium collecta modestia ita castigatum, vt de gratia dicentis nihil demeret, illumque quadriennio post, honori duxit, habere Ozonij inter primos sui S. Ioannis Baptistæ gymnasiij Collegas. Id enim Collegium ante centum & quindecim annos ab Hentico Ehichisleyo Cantuariensi Archiepiscopo S. Bernardi titulo fundatum, nunc tantum non vacuum & desertum, suo sumptu Vvictus instaurarat, ob hoc illud ei attribuo. 1553.

In Academia illius magna luce, magisterio virorum præstantium, præter linguarum peritiam Campianus, tam consentienti vniuersorum iudicio primas adeptus est in eloquentia culta & mascula, vt qui vtraque excelleret Campianistarum gloriarentur cognomento. Quæ plausuum auræ leuabant hominem ad felicitatis caducæ spes magnas, & miseras, nisi animam illam Deus ad solidiora destinaram, iis ipsis plausibus vt post videbimus in viam reduxisset. Post Philosophiæ lauream septenni vt Ozonij mos, studio magnificè partam; sex Theologiæ, quod scribit ipsemet, insumpsit, & sanctis Ecclesiæ Patribus ac Magistris; quos audire præsentem videbatur dum legeret, ad eò in iis acquiescebat totus. Nihil fuit interea publici muneris, & honorifici, quod magno assensu non gesserit, etiam

Procuratorem qui à Procancellario primus est, & suffragiis pluribus, ac notioribus meritis confertur.

Hunc honoris & commodi cursum, incitabat excellens præ omnibus ingenium iuuenis, & eruditio; & generosa infra illos demissio animi, quæ nollet videri nisi vnus ex ipsis: Scriptorum neminem reperi vel Catholicum vel eterodoxum, qui eius moderationem, suauitatem morum, consuetudinis amabilitatem, & verecundam modestiam non laudet; & quidem non elaboratam, sed insitam, & indolis propriam sic attemperatæ vt esset omnibus percharus. Eam ob rem quàm mendax tam mira videri debebit vituperatio, quæ illum postquam Catholicis, & nostris accessit, velut Ozonij portentum & Angliæ odiũm criminatur, quem adhuc hæreticum, regni decus, & delicias celebrabat.

Nam Elizabetha, post sublatam è viuis Mariam, omnia denuo in ruinam agente quæcumque illa instaurarat; & Ozoniensi schola, ad hæreticæ errores & placita se fingente, torrenti se credidit Campianus, & in eadem ab illis Elizabeth senioribus Theologis est abreptus, animo tamen nunquam non anxius, & pendens, & partes inuicem vtrasque committens nec mente Catholicum, nec Protestantem sincerum aliquamdiu gessit, cuius illi fluctuationis occasio exitit, obseruantia improba Magistrorum, quos colebat vt Patres; & esse ingrati censebat animi, quorum fauori debebat omnia, & à quibus omnia expectabat, hos ab se iuvene argui vt ignaros, vel damnari vt impios. Cœpit tamen suspectus hæreticis esse quod occupatione studiorum suam excusaret ab cœnis eorum sacrilega, & concionibus absentiam: sed ne illi negotium facerent verabat seu amor quo in eum propensè ferebantur, seu fictio simulantis interdum se esse quod non erat. Ætate maturior, de Philosophicis coram Elizabetha disputauit, quæ tota cum aula maiestate, Ozonienses visebat scholas, dixitque illi gratulationem Eucharisticam eorum nomine de qua P. Thomas Fitzherbertus, (tunc nobilis aulicus, scribit Campianum in illo tot Litteratorum theatro amplissimo, præsertim Oratorum, eloquentiæ palmam tulisse apud omnes, quàm nervosæ ac fortis, tam gratæ ac suavis, quare illi ex ore aut stylo nihil solitum prodire, cuius non ex eo certatim exemplum posceretur. Regina oculos ab dicente amouit nunquam; laudatum mirificè, pronuntiauit excelsiori parem loco, in quo Angliæ toti ornamento esset, & decori futurus; commendauitque iam tùm suo illi Dudleio Comiti Leicestrensi, qui suam quoque ipsi gratiam derulit, iussitque quod veller in præsens optare Præfecturas etiam vt æiunt Ecclesiasticas; curæ in posterum sibi fore vt ei consuleret. At is licet fortunæ infra mediocrem, induci non potuit vt præter gratiam Regiæ aliud pereret, quod si fuit innatæ modestiæ, multo magis arcana in illum Dei bonitatis, ne implicaretur iis laqueis obligationum quos pro sua illa qua laborabat, vrbaniatls nimia comitate, nisi miraculo, nunquam auderet abrumpere, sed eam seruaret sui arbitrij libertatem, quæ ipsi salutis principium fuit.

Verum vt est) mobilis iuuentus, quem conditiones ab Regina oblatae non

non irretierant, promissa Episcopi Glocestrensis tunc periculosius expugnarunt, cum esset iam propior Catholico lumini, quod plus biennio inuestigabat tam acri cura quam se illi sincere ardebat mancipare; nam factis Angliæ vel ex eo censebat, nihil veri & solidi subesse, quod ex Protestantium mera libidine, & Parlamenti diurnis arbitriis penderent, nutarent, ac mutarentur omnes, & mensis alterius fides non esset eadem quæ mensis antea acti, maximè autem omnium longæua, quæ annum implerent: quod S. Hilarius Arianis quondam exprobrarat: Catholicæ verò Romanæ constantiam iam inde ab Apostolis eandem, & consensione omnium temporum confirmatam, ineluctabile experiebatur in nouas hærefes argumentum, ex quo illi primum rationem decem libellis aureis in mente natus est, cuius deinde robore obarmatus Academiam vtramque Ozoniensem, & Cantabrigiensem in certamen vocauit. Firmavit quoque nutantis animum, frequens quidem cum defensoribus errorum etiam Episcopis concertatio, sed ex qua nihil vnquam vicinum probabili referebat. Vnus miserum lethali beneuolentia potius, & comi popularitate quam rationibus expugnauit.

Fuit is Riccardus Cheneus Glocestrensis Episcopus, quem describit ipsemet Campianus, ætate sexagenarium, corpore infirmum, moderatione animi semper æquabilem, vita quoad cerni poterat innocentem; affabilitate, & vrbantate mirè amabilem. Antiquitatis de cætero in paucis curiosum, præsertim Ecclesiasticæ, de qua narraret aliquid, aut probaret, insinuabat se tam dulciter audienti vt philtro quodam parabili videretur illum sibi penitus incantare. Catholicis quidem minimè molestus, sed suis beneficus, & largus, contra quam omnium Angliæ Præsulum vix duos notasses qui suas Ecclesias non dilapidarent, ne rectorum quidem parentes plumbo, & marmoribus ædium, Episcopis, & possessionibus, quin pecuniam ex iis conficerent, si modo emptores inuenissent. Cheneus ab his aded diuersus, vt de suo quoque in eas expenderet, suoque Palatio ciues omnes velut hospitio communi gratuitoque exciperet. Religione certè Luthero adhærebat, sed parcius & quibusdam solum in dogmatis; cæterà nimium de Catholico retinebat, quantum scilicet conferret vt ex Catholicis faceret Lutheranos. De arbitrij libertate, Eucharistia, Concilijs, Patribus, nobiscum sentiebat; de Caluino & Zuinglio pessimè; quamobrem inensos habebat Protestantes, maximè Puritanos, quorum fidem probabat ad infidelitatem vergere propius, & hanc ad imum perfidiæ atheismum. Verum hac denique perspectæ veritatis opinione quæ clarebat, & perspiciendæ vltèrius tranquilla, & assidua cura, minus cautis suas sine sensu hærefes instillabat, & suauitate dicendi agendique iuuentem Catholicam ad se adeuntem, Lutheranam ab se dimittebat.

Quid plura? captus est etiam Campianus, eoque perniciosius, quo sua vtrumque moderatissima indoles arctius copulabat. Longas ergo inter se horas de religione trahere, Ozonij, Glocestri, vbique, quàm longissimè abesset Episcopus; qui nihil ei æquè ac sæpius inculcabat, nisi vt regia

incederet via, & per quidque obstaret, trita à Patribus, Conciliis, seculis orbita constanter insisteret; quæ ab homine dicta, qualem ipse depinxit, & amicissimo, & suis commodis dignitatique promouendæ sic addito, vt eum etiam sibi designaret in Episcopatu successorem, Campiani affectum ita subegerunt vt iudicium pariter argumentaque omnia affectus subigeret, puderetque non totum eius esse, qui tantum se amaret. Caput igitur profanis hæretici manibus subiecit, inauguratus ab eo Diaconus, & Concionator; peruersa fiducia perpetuandæ per eum sectæ suæ, quod & sibi æqualem scientia literatis; & superiorem dicendi gratia populo esset relicturus.

At hæc sacrilega Diaconatus infausti dignitas qua perfidiosus Episcopus Campianum sibi obstrinxerat Campianum eidem abstulit. Narrabat ipse de se imponente sibi manus Episcopo, cæptum angi quibusdam furiis, & cohorruisse ad tantum nefas, tamque indomitis confixum, & dilaceratum aculeis, vt diu, noctuque lancinante, & improperante conscientia torqueretur. Animæ bonæ residuum, acérque stimulus resurgendi. Lapsi dolorem auxit epistola Georgij Martini sero dissuadens, cuius nullum restabat præter pœnitentiam pharmacum. Hunc olim Oxonij Campiano ingenij celsitas, linguarum peritia, & scolæ Societas familiaritate intima iunxerant. Igitur Londini de amore, & conditionibus opimis audiens quibus Glocestrensis aucupabatur Campianum, scripsit ad illum etiam atque etiam caueret, nec se malis æternis irretiret. Hoc amicissimi consiliarij, & amiciois conscientia fido morsu excitus Campianus peccatum à se detestatur, vitam in posterum decernit, patrato oppositam confessione animum expiat apud Catholicum Sacerdotem; & præcipiens animo quam meditabatur viuendi formam non fore inter Protestantes quietam, nec tutam, abiecta cum omnibus patria Dublinum Hiberniæ nauigat, vbi à Riccardo Stanhurstio viro docto, Catholico, & pridem amico exceptus, Dei totus, & suus annum agit, Regni eius historiam benigni mercedem hospitij componit, & domus illius familiam in cœnobium transformat; assiduis interim se pœnis macerans, & diuturnis precationibus quibus crimen admissum elueret. Quare illum quidem sub panno vulgari monachum, alij sub homine Angelum vocitabant, tanta erat loquentis, agentis, procedentis, & tam custodita, cautaque modestia. Fuit vero is annus 1569. quo Elizabetham Pius quintus anathemate perculit, & Dux Northumbriæ in illam mouit seu Religionis Catholiciæ studio, seu Mariæ liberandæ quam tenebat carcere conclusam; cessere duci arma illa tam infeliciter vt illis etiam qui non erant eorum conscij, exitio essent; quod crederentur eodem pariter aduersus Reginam animo, pro parte Catholica stare hinc anni sequentis seuerissima edicta, & vestigatorum canum passim turmæ, emissarij scrutatores qui comprehenderent suspicione qualibet afflatos tanquam reos, nec modo per Angliam, sed & Hiberniam quò firmiorem in auita fide, & obsequio Ro. Pontificis, cò suspectiorem Regiæ, & inuisiorem. Emissariis

riis igitur delegatis, inter primos Lublini defertur Campianus, certo ab iis postridie carceri mancipandus, nisi cum Prorex Henricus Sidneyus intempesta nocte de captandis latebris monuisset; ex quibus vitato periculo, sub ficto Parritij nomine, & vestiaria tessera Kidlarij Comitum in portum venit vicesimo distans milliari. Transmissurus in Angliam nauim confederat, cum adsunt Dublino indagatores inuentum abducturi; hoc rerum, & temporis angusto deprehensus, Apostolum Insulæ, cuius se nomine ac tutela munierat, in opem fidenter inuocat; mirum dictu! auditur tam properè vt lictores nauis tota sursum deorsum cursantes, rimantésque omnia diligentissimè, præsens tamen lateret, & eorum oculis semper adsans ab iis minimè cerneretur, Londinum in patriam traiecit, vbi se tot inter exploratores ab Regina sparso malè tutum aduertens, confugit in Belgium, sed pauca vix milliaria emensus à Cataxopio Anglicano, tractus illos seruante sistitur, & commeatus legitimi carens Chirographo quos sibi fas esset extra Regnum exire, capitur intraque Angliam reuectus, portus cuiusdam custodi traditur Londinum mittendus. Sed is Campianum, curiosè vndique perscrutatus, cum ne obolum quidem captiuo suo fecisset reliquum, ita illum se finxit claudere, vt apertum illi relinqueret exitum, & à quo teneretur, & obseruaretur neminem, velut aiens ambobus fore benè consultum si fugeret. Ludum facillè aduertit Campianus, nec multum sategit vt custodis vitaret oculos, qui se abdiderat ne aspiceret fugientem; inde viatico ab amicis accepto feliciter in Belgium appulit.



Studet in Seminario Duacensi. Cheneum ab hæresi reuocat. Roma in Societatem admittitur. In Austria, & Bohemia strenuè laborat. Mittendus in Angliam Romam reuertitur. Ad hoc eum Alanus suis literis confirmat.

C A P V T IV.

NA VI egressus, mentem & oculos attollit, agens gratias Deo funesti quod vitarat soli; & quod attigerat melioris; rogansque sibi locum indicari qui foret ad animi salutem magis idoneus. Duacum mox se rectè contulit, vbi tunc Alanus seminarij quod diximus fundator, & gentis eiusdem plurimi præstanti virtute, ac litteris illustres; à quibus vt frater è mari naufragus toto amoris, & beneficentiæ complexu

stringitur, communique cum iis viuendi regulam secutus, Theologiæ biennium duobus illis adiunxit annis quos iam Oxonij eidem studio dederat, tum multum renuens, & honorum deinceps omnium pertæsus initiatur baccalaureatu, quod ita maiores faciendum censerent. Verum præcipuus eius labor in relegendis vitæ antea notis lethalibus discruciabatur. Torquebat animum violata Deo & Ecclesiæ fides, vt profanis Chenei Glocestrensis promissis, & manibus subderetur, ac licet agniti magnitudinem sacrilegij diu multumque in hibernia luxisset, Deo tamen ex lapsus illius profundo, elaborante fundamentum sublimis in posterum fabricæ, ingrauescebat Duaci, culpæ dolor, erumpebatque in perpetuas lachrimas & singultus nulla medicabiles consolatione. Quo ille animi angore trahi videbatur ad Societatem, tunc enim cœpit remittere, cum religiosæ vitæ suscepit propositum; sedatus vero est penitus, cum illud reipsa iniuit, visusque illi est quod aiebat ipse, animo crasus character bestię, deletaque macula diaconatus infelicis, mens secuta in pace quiescere. Inter has tamen angustias, necessitatem sibi sensit incumbere, emendandi mali, quod suis adulationibus Cheneo consciuerat. Dedit itaque ad eum Duaco epistolam expugnandæ illius pertinaci doctrinæ, & conciliandæ Deo ipsius voluntati sanè fortem, sed confessione proprii sceleris, & reuerentia præsulis quem reprehendebat, sic attemperatam, vt posset vtrunque hominem ad mentem reducere. Damnabat suam erga illum obseruantiam, errori eius malè morigeram, cui pro familiari vtriusque vsu, obstare facillè potuisset. Quod si saltem tentasset, fortassis Episcopum in partes Catholicas pronius impulsisset, quam esset ab eo Protestantium implicitus partibus. Detestabatur vero præ omnibus fumos illos temporarij vtiles, & vilissimorum commodorum, quibus lingua mendaci, mentem prodiderat sana, & vera sentientem, & eram inquit, ex iis vnus quos carpit Propheta, *videbas furem, & currebas cum eo* inde futuris post hanc vitam, Præsulem exterrebat ob linguam tot Catholicis petendis; manus Ordinationum tot sacrilegiis commodatas, animam filis tam leuibus suo adstrictum exitio (in paucis enim Cheneus à vero, & Catholico dissidebat) ob quæ non poterat aliud præter ignes æternos expectare. Qua quidem ardenti & proluxa epistola Campianus, visus est sibi religione officij, & mutuo in Cheneum amore perfunctus. Cæterum ille in perfidia sua hæsit.

Iam quæ causæ Duaco Romam Campianum & in Societatem vocauerint; quæ in Germaniam, & quæ iterum Romam, demumque in Angliam videamus. Dum ergo cœlum fatigat anxius, pergítque à Deo gemens flagitare, quo potissimum in vitæ genere, admissi in Anglia sceleris promereri valeret integram, veniam, inspirati hanc sibi vocem interiùs persensit. Romam proficiscere, illic tibi cernere dabitur quid te Deus fieri iubeat. Quam ille vocem tam inusitato sibi afflatam sensu, tam certo credidit diuinam, vt salutatis illico amicis in viam se dederit. Fuère qui vellent euntem comitari, & viatico iuuare; solus ipse, & pedes, & externus, & mendicans

mendicans Romam tandem peruenit, superioris æui anno septuagesimo secundo exeunte, aut ineunte potius sequenti. Deum illic promissi dum admonet, paratus ad omnia quæcumque innuisset; eodem quo prius, & sensu & modo vocatur ad Societatem, neque id libratis vt quidam scripsere, rationibus variis ad arbitrium legendi; sed peculiari & diuina voce, ad capessendum quæcumque iuberentur. Inter hæc Gesualdus S. Cæciliae Cardinalis nosse hominem optauit cuius multa cum laude ingenium, & mores cultissimos vulgari audiebat; simul eum, vt erat liberalissimus, opportunis iuuare subsidiis, quæ pro conditione peregrini, & exulis, non ambigebat illi parcius suppeterere; Accitum igitur, & studiosè aliquoties tentatum, vt præstantiorem rumore comperit, conditiones illi percommotas detulit, nec forte merito impares; Campianus actis demissè gratiis, oppugnatum se patrono respondit omnium supremo, certum illi, quicquid esset ac posset, viuere ac mori: quod eius propositum animi cum multum laudasset Cardinalis, quæsiuit ex eo de Bulla Pij quinti quid sentiret (ea scilicet quæ Elizabetham Reginam damnarat hæresis; anathemati subdebat; populos eius imperio, & obsequiis absoluebat) cui Campianus nihil aliud retulit, quàm quod palam res ipsa loquebatur, exasperatam peracerbè illo diplomate Reginam, & in edictiones aduersus Catholicos seuerissimas inductam; nec vltèrius processit de his sermo; qualicumque tamen exploratore perlatus in Angliam ad Consiliarios regios, capto diu post Campiano obiectus est, velut de rebellio Anglorum, & vita Reginae tollenda coniurasset, cum nec Anglia, nec Regina vllò modo ad Cardinalem attinerent. Nunc deliberati in Societatem ingressus satagens Campianus Mercuriano se sistit eius Præposito, qui Aprilis vicesimo tertio huius anni septuagesimi tertij, Francisco Borgiæ lectus fuerat successor, datòque sui experimento idoneo, breui adscriptus est in Societatem; adminiculante: huic facilitati Anglorum virtute quos iam habebamus, velut reliquorum tacito pignore; admissum Laurentius Magius, nostris in Austria Præfectus, inuidens aliis Prouincialibus Pragam duxit, prouecto ad medium Iunio, inde Brunam misit ad tyrocinium, vbi & Viennæ, & Pragæ adhuc tiro, post votis obstrictus ea gessit solus, quæ multos poterant habere occupatissimos: Latinis, Græcis, Rhetoricis, Philosophicis tradendis concionando assiduè; Seminario nobili regendo, & Sodalium cœtu pietate spectabili; præter ingenij lucubrationes penè perpetuas, easque insignes. Hinc ab antistite Pragensi, à quo & vnicè amabatur, & obseruabatur, Sacerdos creatus, ministerio institit animarum tanta vi spiritus, & contentione laboris indefessi, vt videretur ex vno ad alia semper exire vegetior. Vbique tamen nihil humile sapiens, nihil triuiale & abiectum, semper sibi similis & se ipso maior, seu diceret, doceret, scriberet, vel quiduis aliud communi bono agitaret. Londinum redux vir illustris, post legationem apud Rodolphum secundum obitam Elizabethæ nomine, nihil æquè celebrabat vt Campiani Iesuitæ concionem quandam, cui interfuerat ipsemet cum Imperatore; quæ dicendi facultas, quamquam inter eius

excelebat dotes, eminebat tamen omnibus ipsius studiis ea sui cura, ut præter salutem propriam, & studium exquisitissimæ virtutis, rei nullius sollicitudine tangi videretur. His acquiescenti sudoribus, en adsunt ab amicis Roma, Doctore præsertim Alano literæ, de sui delectu in Angliam, ad laudem Apostoli suis laboribus, & (fortunaret omen Deus!) ad palmam martyris suo sanguine promerendam. At enim Alanum cui altè animo hærebat de nostris in Angliam mittendis, ut qui primus id mente conceperat, & multis euicerat precibus & rationibus, subiit metus quidam amoris solliciti ne opimis in lucro animarum occupationibus contentus Campianus, præferre veller Bohemiam Angliæ, habentque nunc etiam scriptores aliqui eius epistolæ residuas lineas quâ dekortatur illum, vehementer ab eo consilio, teque ipsa illis impingit falsi notam, qui Personium & Campianum vulgarunt nec vocatos, sed nec expetitos, quin nec vlllo volente, vltro se in Angliam penetrasse. Sic ergo ille, sed Anglicè Pater, frater, & fili (nam hisce vocabulis mutuus inter nos me obarmat amor) supremus ordinis tui Dux, Iesum intelligo, Praga te Romam, inde in Angliam enocat, vocant & tui ratione fratres Angli Catholici, quorum etsi non audis voces; audit, & iubet Deus ratas esse.

Iis ego, & tibi tum patriæ, tum charitatis verè coniunctissimus, meas quoque voces addendas putavi, quin sublato ad te contentiùs clamore, impatienter inculcandum quamprimum carissime Campiane! tete istinc absolue; quam ferre poteras Bohemiæ opem abundè contulisti, inuectaque ab Anglis in eam damna, quoad valuit sarcisti (Vviclefi Angli significat hæresim, à Ioanne Hus illic propagatam) si amantissimæ patriæ votis ardentibus fueris obsecutus, teque illi, & tuam operam, vitamque in posterum omnem, & quæ diuino munere nactus es ad eam iuuandam præsidia consecraris, feceris quod pium, quod iustum, quod decet verè Christianum. Nec eò hæc scribo, quod de animo tuo addubitem, scio te ex felici rectorum tuorum suspensum arbitrio, adaolaturum quocumque gentium, & periculorum innuerint. Sed nunc Anglia nostra messes promittit copiosas, verum hominibus operæ non vulgaris, tibi que priuatim, tuique instituti lectissimis, & strenuis sociis. Quibus concedendis acquieuit iam multorum precibus R. P. Generalis. Eiusque consilium, patriæ nostræ Pater, Gregorius decimus tertius comprobauit; Deus ipse cuius in manibus sortes tuæ vertuntur, Campianum sapientiæ suæ & gratiæ dotibus cumulatum nobis restitui voluit. Para sis ergo te ad profectiorem, ad labores, ad tentationem. Hactenus Alanus, quem & præcessere ad eundem, & subsecutæ sunt multorum gratulatoriæ, demùmque ipsius Generalis, qui disertè scribebat, ea mente se illum Romam accersere ut eum in Angliam mitteret, reparandæ illic rei Catholicæ iacturum fundamenta; commendabatque illi celeritatem itineris. Diuini ad hæc securus placiti Campianus, & paucis quæ reddenti sibi literas Reктору tunc dixit; & perpetuo, dum illic subsistit vultus, & animi tenore, palam fecit, iis se egregiè munitum virtutibus, quibus oportebat iniunctam niti, & administrari

Prouinciam;


Prouinciam; verbo, dicam, summis & infimis, vtriusque heroicis. Generosa in primis in mortes quolibet, pro Christo, & animis deliberatione; & magnis infra se demersa spatiis humilitate Christiana, nihil ausa sibi de se confidere; à Deo omnia certò sibi spondere. Quibus vitam se putat commo-
dare obedientiam. Domi & foris merito summe charus, beneuolos erga se omnium distraxit affectus, gaudebant illi complures prope iam martyri; maiori numero alij iacturam tantum viri, prioribus omen, spes ut sit pia iocose faciebat; quibusdam tamen oraculum certius qui norant Brunæ Campiano Dei matrem in tyrocinij orto spectabilem, panum explicuisse purpureum, & prænuntiasse beatam mortem profusione sanguinis oppetendam.

Habeo illinc penes me literas, huius centum post annos etiamnum recentis memoriae testes. Amicis igitur hoc solum monitis, ut vellent sui memores esse apud Deum, profectus est, voluitque illum Ferdinandus Austriacus Praga eodem secum curru vehi, ut eius interea ignitis colloquijs fruere-
tur. Inde Parauium descendit pedes, quod ne Romam usque facere pergeret obstiteret illorum qui Collegio præerant charitas cum singulari eius parendi studio; magnis nihilominus itineribus usum oportuit, cum incunte iam Martio Pragæ admonitus de perfectione; Aprilis secundo, vocanti se præsens Mercuriano obtulerit; cadebat is dies in sabbatum maioris hebdomadæ anni 1580. Post salutatam Generalem, in amplexus iuit designati sibi nobilissimæ expeditionis dignissimi socij Roberti Persons, quem nostro efferendi modo dicturi sumus Personium. Cuius hic prima initia necesse est narrationi futuræ præuertere.



Roberti Personij natales, studia literarum; Docendi munus Oxonij; amulorum inuidia; profectio in Italiam; ingressus in Societatem Jesu.

CAPVT V.

 **R**TVS est vir magnus Personius ex inferiori Stoosomerfeti dynastiae pago, elapsi sæculi anno 46. honestis quidem parentibus, sed quam à virtute liberaliter instructis, tam parca à re familiari. Mater nomine Christiana longo annorum nonaginta æuo, patientiæ constantis multiplicia merita cumulauit, exosa, inuisa, vexata hæreticis; sed magnæ apud Catholicos venerationis, tanquam residuum ab Henrico VIII. Ecclesiæ Anglorum veteris monumentum. Ad hæc longè absentem Personium, & iuuentutis Anglicanæ Seminariis statuendis, fortiumque scriptorum editionibus errores conuellentem, cum vlcisci non possent hæretici,

filiij odium in matrem euomebant, necaturi omninò, nisi se alibi relicto pago abdidisset, vbi clam primum Roberti Sotuuelli; dehinc post felix eius supplicium Henrici Garneti sustentata est charitate, ac matris loco ad mortem habita.

Ex liberis vndecim quos marito Henrico peperit; medius fuit Personius, sed naturæ donis, & gratiæ summus. Vix adoleuerat cum fratri datus est natorum maximo, mercaturam sub eo facturus, sed breui ab eo ad patrem remissus ob inopinatam rei suæ totius iacturam. Hic verò iuuenem ad maxima quæque destinatum & factum, ministeriis vilibus subduxit Deus, & Sacerdotis optimi miseratione in prima transtulit literarum rudimenta. Erat is Ioannes Hauuardus integerrimæ vitæ regularis Canonicus qui deuoratis ab Henrico octauo cœnobii in lucro posuerat vel abiecto in pago Parochi munus retinere, Stoi scilicet; Personij patria; cœpit illic adolescentem Latina docere, cuius iam tum suspiciebat indolem fortuna dignam meliori, alebátque illum interea suo, & suorum sumptu. Porro hæc à me, licet exilia, præmitti oportuit ad vindicandam Personij famam ab hæreticorum laniena, & ex Catholicis etiam quorundam, qui Elizabethæ depredicaturi clementiam, ab execratione Personij fecere principium, Hauuardum videlicet, apud quem plus anno literas didicit, non illi modo Magistrum fuisse, sed natura patrem, & sacrilegio, quam etsi Personij frater factus hæreticus atrocem calumniam impudentissimæ falsitatis, mendaciique reuinceret, haud tamen tunc & semper deinceps abstiteret ab ea recoquenda, & Personij nomine monstrosi probri deformando, sed non potuit nisi aliquod ingens bonum, talium hominum capitalibus odiis gloriosius fieri.

Inchoatis sub Hauuardo studiis, non fuit de cœtero multum iuueni laborandum; in illa enim iam tum ætatula, exerentibus sese capacis ingenij notis, & ornamento patriæ futuri, facillè reperit mecœnates. Anglorum est propria & eximia laus inde à multis seculis adolescentum studia promouere, qui magnas de se expectationes, bonitate ingenij mouerint, spemque patriæ fecerint splendoris præcipui, vel utilitatis; quàm laudem operandum vt iis plures inuideant. Alit enim Collegiis sedecim Oxoniensis Academia, totidem Cantabrigiensis ipsius æmula, discipulos mille quibus prærogatiua ingenij, quasi natiuum ius tribuit ad gratuitam multorum annorum sustentationem, quoad scientiæ cuiusvis curriculum, sub excellentibus Magistris absoluerint. Præter illas quas vocant Aulas, hoc est Seminaria Conuictorum, ad Collegium aliquod attinentes, sũntque Ozonij octo, & Cantabrigiæ fortassis totidem. Harum vni adscriptus Personius, quæ S. Mariæ vocabatur, annorum septem bonam partem in dialectica posuit, sunt enim ex lege necessarij septem anni ad informationem perfecti Philosophi, & Magistri. Post in Collegium est adscitus quod ab Scotiæ Rege Balliolio, in Anglia exule, fundatum; eius nomen ab anno 1263. vsque hodie retinet. Vbi quadriennium diligens studiis adiecit, & Magistri promeritus lauream Præside Campiano, scholam cœpit, & discipulos habere,

quos

quos idcirco pupillos vocitant, quod nouis Præceptoribus, noui & ipsi rudésque poliuntur, commodo vtrimque non impari mutua æmulationis, discipulorum quidem eos frequentius audientium Magistrôs, à quibus accuratius & felicius finguntur; Magistrorum vero magisterij artem, docendo discuntium. Horum triplo quàm alij plures Personius censuit auditores; Rhetores primum totis quatuor annis; deinde Philosophos, plerôfque nobiles, diuites, integritate morum tam præclara, vt eorum non pauci, sudores & sanguinem pro Christo sparserint. Hanc illi frequentiam conciliabat verax scientiæ fama, & rectè docendi iucunda maturitas, eaque naturæ tum beneficio; tum religionis & conscientiæ. Inerat homini venerabile quiddam, & auctoritatis potius decora specie, quàm seuera, & graui reuerendum. Gerebat intus Catholicum; promebat, & foris apertius quàm voluissent Academici ferè omnes. Huic tamen semel emolumentum priuati cæca fraus obrepfit, Doctoris gradum alioqui minimè adepturo, recitauitque impium iusiurandum, quo sacram iurisdictionem Reginæ tribuebat, quæ illi fuit in reliquam vitam amara lugendi materia. Mouit ergo illi competitorum inuidiam, nobilis auditorum ingensque numerus; hæreticorum autem iras, tantumnon aperta in eis docendis fidei Romanæ defensio; hinc illius dum eam profiteretur afflictationes; illinc eam dum tacet in ipsum coniurationes, quas auxit soluta Balliolensis Collegij disciplinæ, quæ pro Decani officio in illum iniebat, emendatio & cura. Eò enim vsque defluerat, vt maioris ieiunij diebus, impunè carnes illic ederentur, quod per antiquas Collegij leges, ne Protestantis quidem fas erat. At enim gulosa, & effrenis iuuentus inuicem colligata, numero, & impudentia causam vicit; triumphauitque ex illa victoria Squire, ex iis præcipuus in Personium Clarigator, turbulenti, sed magni pessimis in rebus ingenij: cuius hæc fuit malignitas vt eum tentaret obstringere ad munus Calviniani prædicantis, quo regnum metu liberaret hostis domi suæ educandi. Abominatus est ministerij sceditatem Personius, etsi enim primum, quod scripsit deinde ad consiliarios Regios, ætatis in biuio, religionum adhuc rudis vacillasset, vtri se potius manciparet; antiquæ, an nouæ, quam Reformatam dictitabant; verum exploratis ab Ecclesia nascente per continuatam temporum seriem Patrum doctrinis, ita confirmatum in Catholico dogmate, vt eius impugnandi oblatum munus admittere, perinde videretur, ac vigilibus oculis dare se in orcum præcipitem. Coactus igitur à Squire eiusque sequacibus Collegio cedere, hæc lege, vt nihilominus cum illic parumper substitisset, quasi vltro per se discederet; hoc ipsum parumper illi præceptum est, & manu armata, ærisque Campani velut ad incendium sonitu eiectus, conclamantibus ad plebis concursum ganeonibus, foras, foras Pappista Personius, qui discordiæ ignem subdebat Collegio, violentus, intratabilis, agrestis, quæ ipsius elogia ex seditiosis, testis auritus, & præsens retulit Camdenus, quibus falsissimis veram expulsionis eius prætexerent causam, defensionem scilicet Catholicæ fidei, & abstinentiæ Christianæ. Verum enim vero Sannionum hæc turba in eiecti probra stultè ludentium

habitura est illum ibidem post annos aliquot longè aliis animarum lucris, & conditionibus gloriosum, ac dum suis viuet & spirabit in libris, tam potentem hæreseos hostem vt præter desperabunda conuitia, nulla re illi obstare valuerit.

Oxonio egressus, & domestica re, bimestri composita, in Belgium traiecit, impositurus in Italia studiis suis finem: sed P. Guillelmum Goodium Anglum Louanij nactus charitate in suos aduenas, & exules celebrem, persuasus est ab eo, octiduum, solus secum, & solo cum Deo agere, & meditationum S. Ignatij partem primam obire, ex quibus ratum fixumque retulit, præstantioris vitæ propositum, nondum tamen aut clero, aut religiosæ regulæ obstrictum, ac nisi Venetiis parasset sibi pecunias ad sumptus quos esset Patauij in medicinæ studio facturus, optasset Louanij Theologiæ cursum emeriri. At enim prouidus in excellentius eius bonum Deus necessitate recipiendæ pecuniæ, in Italiam illum, & Romam appulit, anni 1574. Septembri mense, Portæ sanctæ futurum spectatorem à Gregorio XIII. pandendæ, & iubilei proximè ineuntis; inde breui reuersus Patauium, excursionem illam suam in communi ardore pietatis tam frigidam, cœpit vehementer apud se incusare, & dolere quòd Roma nihil reportasset præter saturam veterum marmorum curiositatem, creuitque eò vsque is dolor, vt nec occupando studiis animo, nec processu dierum muleretur; quoad vltèrius non ferens cum Deo, & secum iurgari, sanctam denique urbem repetere statuit, quodque adhuc pendebat conceptum Louanij decretum religiosi ordinis quem amplecteretur delectu firmare. Confectis itaque fabulis veram sociis occultans profectiois huius causam, cum iis peruenit Venetias; hinc solus Ferrariam, vnde insueto pedestris itineris, & cœli æstuosissimi, sed constanti labore Romæ, vt optarat Deo se obtulit; quæ illi Deus incommoda pensauit vocatione interiori certa in Societatem IESV, cuius ingressum peculiari eius ope Iulij quarto obtinuit, anno eodem septuagesimo quinto post sexquimillesimum. Sic primos Angliæ expeditionis Ductores duos Campianum, & Personium, lapsus imparis licet non impar dolor ad Societatem compulit. Et Personius quidem tricennio post Sacerdos factus, simul Theologiæ operam in Ro. Collegio nauabat, simul ad S. Petri, piacularis confessatij Angli supplebat vices; vtque vsus tunc erat, nostris anni secundi tironibus præerat; cum futurus illi in Angliam Socius Campianus Praga vt diximus euocatus, Romam attigit Sabbato sanctiori, anno 1580.

Adduntur



Adduntur Personio, & Campiano Romæ in Angliam Comites. Illorum iter. Disputatio Geneva cum Theodoro Beza, eiusque Discipulis.

CAPVT VI.

APPVLSO Romam Campiano, maturatus est statim discessus in Angliam; pedibus suis aduolatos Beatissimus Pater Gregorius XIII. felici adpreccatione amantissime dignatus est, rogantibusque ut Bullam Pij V. explicatione idonea molliret, in Catholicorum gratiam annuit, (quod non est huius loci narrare) post hæc domi sapientissimus Generalis, prudentibus monitis ad felicem tanti operis successum instructos, ante omnia seuerè vetuit immiscere se vlli negotio, quod de politicis rationibus vel minimum oleret, arrecta præsertim tunc ybique Anglia in suspiciones, & metus motuum Hibernorum ob Reginae Scotiae carcerem, & Catholicos miserè oppressos, præter timores ab externis ambiguos sed pronos. De his itaque omnino nec sermonem inferrent, nec audirent. Cuius sibi præcepti obseruationem sanctam fore & inuiolabilem contestatus est Campianus, & iurata fide Personius consiliariis Regiis, & Magistratibus, à prima sua exscensione in Angliam.

In hac tamen festinatione, iuuenes Seminarij Anglicani Campianum apud se tantisper morati sunt, eiusque adhortatione publicè recreati, postquam aut fuerit auditorum virtus, aut efficacia dicentis, ambiuere non pauci Campiano adiungi Comites, & sudorum in Anglia, mortisque adeo, si Deo visum, fieri socij. Ex iis quinque voti compotes facti sunt, quorum duo, & vitæ, & mortis generosæ socij extitere. Accessere his quatuor, de Sacerdotibus Anglis octo, qui diuinis officiis fungebantur in Templo veteri Xenodochij Anglicani. Sed mirabilius quod eandem sibi à summo Pontifice poposcit Prouinciam Thomas Goduellus S. Afaphi antistes, ætate iam grauis & Mortonus doctor, ambo Angli, qui Remos ad hoc nostris præiuerant, cuius rei testes habeo litteras eiusdem Episcopi, Pontificium diploma breue, Roma expectantis, & indultas sibi à Gregorio XIII. facultates; causas autem huius profectionis interceptæ eiusdem ex litteris suo loco edam.

Aprilis igitur decimo octauo ex nostris Campianus, & Rudolphus Emerstonus adiutor laicus; cum Personio illorum Præside; ex Seminario Anglicano Rudolphus Sceruinus, Lucas Chirbeus, Eduardus Ristonius Sacerdotes; & laici duo Thomas Bruscus alumnus, & Ioannes Pascalis conuictor, Sacerdotes Xenodochij veteris quatuor & forte decimus ter-

rius (mihi tamen planè incompetus) iter Angliam versus inire, comitantibus & aplaudentibus Seminarij alumnis, & quotquot tunc Romæ degebant Anglis, viceque ipsius Generalis Oliuero Manateo qui missionis huius primitiis, & spebus cuius apud Generalem auctor præcipuus fuerat, sic totus gestiebat vt si foret ipse ad eam delectus ventum erat ad pontem Miluium vbi post alternas Christiani amoris teneritates, & lachrimas, inuicem diuidendi, beatitatem sortis quam abeuntibus, remanentes in vrbe inuidebant; abeuntes iisdem vaticinabantur, vtrique non frustra; nam quinque vix menses fluxerant, cum subsequuti sunt primos illos, alumni eiusdem Collegij Sacerdotes, numero quatuor, & quot annis deinceps semel aut iterum aliqui. Iam eorum qui tunc profecti sunt exitus, dempto vno, vel nobilitauit mors atrox, aut carcer ærumnosus, vel probra publica, & arcana tormenta, aut demum exilia illustrarunt; vnus ex conuictoribus Ioannes Paschalis de se sibi hoc vltro pollicens, quod fuit à Deo expectandum; fecit quod solent temerè animosi, captus, catena vinctus, ad tribunalia raptatus; animo concidit, & timori dolorum ignauiter cessit; libertati postmodum redditus, qua facti dolore, qua pudore, & ignominia eo fugit vbi eum nemo mortalium cerneret.

Eorum iter, tamen si pedestre iucundum, & alacre Personius fecit, ita enim solerter aptauit personis officia, & occupationibus horarum spatia, vt nec animi tædio languerent vnquam, nec lassitudine corporis frangerentur. De Campiano memorant, summo mane solitum ad aram facere; inde Comitibus per horas aliquot toto præire milliari, secum nempe, & cum Deo agentem; idemque sub vesperum iterare priusquam essent diuersorio propinqui? lentato dein gradu se sociis reddere, illósque de Deo & diuinis varietate incredibili, & suauitate recreare. Bononiæ, & Mediolani à Cardinalibus Archiepiscopis Gabriele Pallotto, & Carolo Borromeo perhumaniter sunt excepti, tenuitque illos octiduum integrum Borromeus non tam reficiendis eorum viribus, quam pio eorum alloquio fruiturus. Interrogauit multa de Angliâ, de Catholicorum illic constantia, vexationibus, quæstionibus, vinculis, mortibus. Audire voluit priuatim domi Scerucinum dicentem cuius illi multum placuerat pietas; sed in Campiano quem audire pariter optauit, orationis robur, cum suauitate incomparabili adeo suspexit, vt eum quotidie coegerit dicere. In discessu demum fausta illis adpreccatione, felicem optauit suscepti negotij euentum, & pro suo Apostolici pectoris ardore, ignitis verbis illos animauit: literas denique ad Agazzarium reddidit Anglicani Romæ Seminarij Rectorem, quibus suum illi palatium obtulit excipiendis quotquot in posterum Mediolano transirent eius Anglis.

Lugduno statuerant Galliam subire, cum extra Italiam Aquabellam prouecti; audiunt rusticos Delphinates turmatim grassari, & tumultuari aduersum nobiles; præter hos Ioannem Austriacum, militem suum ex Belgio in Italiam transferre, foreque vias illius occursum per sex dies infestas, & periculosas. Quamobrem de via regia Geneuam deflectunt, quo scribit

scribit Sceruuinus, nihil tutius consuli, nihil iucundius potuit diuinari; subditque lepidos eius consilij euentus quos vt inciderant adnotabat, idemque seruabat personis.

Erant Geneuæ Angli quos Theodorus Beza puro, putóque Caluino im-
buebat, quo genere nihil erat Angliæ, nihil Scotiæ tristius, vt qui scriptis
in illas pestilentissimis, exaugurarent omnem potestatem tum sacram, tum
laicam, cieréntque ipsimet conturationes, & tumultus quos Catholicis
imputabant. His ne se proderent nostri viatores, quisque aliam à se geren-
dam personam cultumque delegit. Campianus periculosus cæteris emi-
nens Pascalis seruum, seruili habitu, & modo egit, fuit enim Ioannes Pas-
calis annorum triginta, vt nobili sanguine, sic aspectu formæque spectabi-
lis. Non erat hæc noua Campiano Strophæ; in Patritium alias se ex Cam-
piano, ex Anglo in Hibernum subornarat; tam scitè, inquit Sceruuinus,
tam doctè, tam accommodatè, nihil vt ei deesse putares ad personæ quam
suscepisset veritatem. At hoc potissimum singulari prouisum cautione, ne
cum Puritanis quicquam moueret disputando, quibus mos erat Catholicos
hospites prouocare non veri studio, sed nocendi; afflictandique carcere, &
tormentis quos euerrere nequissent; Campianum seruile quod gerebat
schema, in heri oculis adstare mutum admonebat, certò alioqui eruptu-
rum cum esset controuersiarum experientissimus, & scientissimus, actu-
rumque in furias, hæreticum aliquem, ineptè in iis delirantem.

Geneuam deuenierant, cum à portarum custodibus, ad Magistratum de-
ducuntur; interroganti, qui? unde? quâ causâ venissent; respondit ex iis
vnus, esse partim Anglos, & partim Hibernos, omnes autem noctis vnus
hospites; rogati denuo, an Caluini sequaces, & Religionis reformatæ? ne-
guuit Pascalis, visusque vni sociorum parcius respondisse, adiecit ipse au-
dentiùs, nullus, inquit, est nostrum qui non sit Catholicus. Contraxit su-
percilium Caluinista, & quo pacto vos soli, ait, in Anglia Papistæ, dum to-
to cum regno, Religionem reformatam sectatur Elizabeth. Ego vero, sub-
infert ille, sciri abs te hoc volo, longè plures esse in Anglia sinceros Catho-
licos quàm multi existiment, quia nollent confidentia, & modo respon-
dendi offensior Magistratus, iussit nihilominus in commodissimum hospi-
tium perduci, & liberaliter haberi. Transcuntibus per medium forum,
mullare alius, esse Presbyteros; alius forsan, & Monachos. Pone Campia-
nus subsequēbatur præcedentes, & serui munere graphicè fungebatur, quem
paulo curiosior alius rogatum latinè, cuias esset, responsum accepit Itali-
cè *Signor non*, nequaquam domine, ac pergens quærere, latinè an caperet,
contractis humeris Campianus, percontatorem à tergo reliquit. Inclinabat
in serum dies cum subiēre in diuersorium, statimque propterea optarunt
Theodorum Bezam conuenire, non omnes ne tanto numero turbulentum
aliquod sui specimen darent: ière Personius Sceruuinus, Pascalis, & se-
quens illum Campianus. Post mutuan Beza salutationem, procliuè Per-
sonio fuit quærere quâ formâ, quibus institutis Ecclesia illa regeretur?
æqualitate, ait, summa vt sunt omnes inter se æquales, nullus alio natura

vel homine maior; vel adoptione, filio Dei præstantior; nemo hic Dominus, imperio populorum nullus premit, nemo inter conseruos herum, patrem inter fratres nemo agit. Ministros quidem censemus nouem, sed Ministros, qui vices obeunt hebdomadariae prædicationis, & puri Euangelij doctrina populorum imbuunt; sic ille. Sceruuinus qui sic igitur, inquit, vt Ecclesia Anglicana quæ se Caluini iactat Discipulam, Hierarchici Ordinis formam retineat, habeâtque non solum antistites, sed & caput supremum habeâtque pro summo capite feminam? hoc senex vaserimus nec volens probare, nec ausus negare, difficultatem claro mendacio exiuit, aiens, se vero id nescire; statimque post animum aduertens nullam sibi vsquam ignorantia huius fidem fore, Calvinismi nimirum Magistro, & Præfuli, agentique cum Anglis quotidie, & testes oculatos Sceruuinum, Personium, & Pascalem coram audienti, hoc inquam se solum nescisse, quod omnes canerent, emendare responsum studuit, & si se res habent vt dicitis, id ego non approbo; hinc pressus à nostris malorum consecutione quæ inde orirentur inextricabili, eò se recepit quò solent hæretici Geneuam & Angliam eadem sentire, & dicere; vsu tantum agendi quodam exterius differre, qui ad summam doctrinam, & rerum medullam nihil attineret. Mox sat illis fecisset, necne flocci habens, in vulgi rumores de Gallia sermonem torsit, & quædam retulit de Duce Guisio sanè falsissima; inter quæ commodum accidit vt redderetur illi fasciculus literarum, quibus perlegendis vrbane se se ab nostris expedit: quamdiu porro cum iis egit, notauit Sceruuinus Campianum à vultu apostatæ nunquam oculos amouisse, sed pone stantem aperto capite visum indignari, & increpare nutibus stulte senex! hæretice impie! erat enim Beza sexagenario tunc maior, futurus & annos quinque supra viginti, grandi suo, & aliorum exitio superstes. Præstolabantur in diuersorio Angli aliquot ciues suos, & magna comitate reuersos salutarunt; in iis Pouellus, olim Oxonij Personio, Sceruuino, & Campiano notissimus, & familiaris, sed hic ne posset ab eo dignosci se statim subduxit, nec ille putauit alium quàm seruum cuius ornatum præfererat. Dato inde ad reficiendum modico spatio, post cenam denuo, vti condixerant Angli adsunt, disputaturi, sed palam sub dio, ne domi strepitu concertationis turbarent viciniam, aut iuris Ministros cum periculo accirent; ad hæc erat nox clara, & candida, & maius iam medium. Aggressus est Pouellum Personius; Brunum Sceruuinus & alij, pertinacissimum Caluini assertorem. Quare illum comes Huntingtonus tanto ex numero Anglorum, Georgio Hastingsu natu maximo filiorum ductorem legerat, vt Bezæ incude Geneuæ formaretur in putissimum Puritanum. Quid multa? nox erat media, & in solis exortum certando itura, nisi Bruni clamoribus territus Pouellus admonisset personam, nec solitarium, nec latè patens forum satis illos tutari. Sedatis ergo iis tranquille Personius, abstractum à Bruno Sceruuinum in diuersorium remisit; domum suam Brunus repetiit. Alius Personio fuit pugnae finis. Manus dedit victori Pouellus, & daturum se operam versandis Patribus spondit, ad retractandos plenius, & otiosius antiquos veræ doctrinae

doctrinæ articulos quos non potuerat ex eo nisi summam percipere. Brunum innata Calvinismo proterua; Magistri nomen; & Comiti Domino professâ fidelitas in errore durabant, & rationibus vndique peruectus, demum auctoritatem Bezæ appellabat. Ego vero, ait indignabundus appellatione tam iniqua Sceruuinus, appello vos testes, quo quot ex Anglia Bezæ estis sequaces; prouocare me Bezam, eiusque Ministros ad certamen hoc ipso in foro, & Iudice populo, sed hac lege, vt rogo coram accenso concertetur cui conuicto, & domito, responsiones defuerint, comburatur. Obmutuere qui aderant præter Brunum qui plus cæteris timens, tumidiore fastu, & iactantia verborum conditionem admisit prouocantis; sed vir animosus & promissi tenax, nunquam se postea videndum præbuit, non modo disputandi causa, sed ne salutandi quidem postridie discessuros. Compulsus fuerat ab eo conflictu abesse Campianus, alioqui non temperaturus ardori suo, & disputandi qua valebat vi summa, aduersariorum voces in tumultum ex desperatione exciturus: pugnavit & ipse nihilominus, præter omnem expectationem, minori quàm socij labore, sed non minori victoria. Iussit Personius summo mane Campianum, tanto spatio præuertere socios, quantum ad claram diem restabat temporis, ne posset à Pouello de ore internosci. Progresso extra urbem integrum milliari, occurrit Minister ex iis nouem qui Euangelium Caluini populo explicabant, solus, obstipus, veluti concionabundus, & cogitationum plenus. Certus hominem aggredi Campianus, celeritate videbat aduentum sociorum, Pouelli, & Geneuensium Anglorum præoccupari oportere. Salutat igitur hominem amabiliter, & mira comitate, rogitat de vrbe, de Caluino, de Ministerio, de doctrina, dubia illi suggerit, & perplexa, stringit, versatque vtraque in partes, cogit fateri pugnantia; & prope cerebro exturbat, talem enim Sceruuinus cum aliis superueniens reperit, instabatque lateri tenax Campianus, quantumuis gradum grandiret Minister, quoad egredientes vrbe socios conspicatus retro flexit, haud tamen ad eò repente quin agnosceretur à Pouello. Hic vero Minister vociferari ad suos, & nostros, & execrari flagitiosum scurræ Geneuensis Ecclesiæ derisorem, & nundinatorem dogmatum absurdissimorum, eorum aliquot cum ex eo nostri cognouissent, ea multitudine rationum, & pondere, iis auctoritatibus homini institere, vt peius illi esset quàm fuerat. Veritus Pouellus ne ad clamorem illius portarum milites insolens aliquid, quod prouum erat, in nostros auderent, in urbem Ministrum contulit. Hinc paulum progressus Campianum apertè postliminio reuisens, amanter complexus est, doluitque diffidentiam nolentis se ab eo agnosci, quærenti vero quamobrem in vrbe non hæssisset, expecturus cum Beda certamen, vtinam ait Campianus, & nihil æque auebam quin hoc habe pro certo, & indubitato nos omnes in urbem è vestigio regressuros ad prouocandum Bezam, & quemuis alium eius vice, vel eo auspice, si prouocatio illi venerit non ingrata. Spondere Pouellus non potuit, quod à se præstare non poterat; sed iterauit hortanti Campiano quod Personio Pollicitus fuerat, se sanctis Patribus

daturum strenuam operam, & Romam venturum, quo illi Personius commendatitias ad Agazzarium Rectorem dedit.



Excipiuntur peramanter Seminario Remensi; corroboratur ab Alano singulariter Campianus; Golduuellus Episcopus protectionis consilium mutat? deterrentur & Patres ab eo consilio; Personius audenter & liberè pergit intratque in Angliam; paulo post etiam Campianus, sed peculiari Dei auxilio.

CAPVT VII.

PER transuersam vtramque Burgundiam prosperè iis fuit ad diem alterum Pentecostes, quo eadem ex causa octo ex illis ægrotarunt, Maij tamen postremo, dyariis brenibus ægrè corpus trahentes Remos attigere; quantis Alani lætitiis, & Seminarij haud facile dictu est. Itum iis obuiam longo tractu, omnique amoris effusi teneritate accepti, & habiti, coactique non ante pergere quàm vires dierum aliquot placida quiete refouissent, & Seminarij alumnos suo alloquio, & consuetudine recreassent.

Offendèrè ibidem S. Raphi Episcopum Golduuellum & Mortonum quos Roma profectos diximus vt Angliam peterent, sed hunc ægrotantem, valetudinis ambiguæ alterum, ambos senes, vegetiores pietate quàm corpore, atque ob eam rem omiſſa Anglia Romam redituros itineribus præsertim pestilentia interceptis quæ Parisiis grassabatur, nec sinebat illinc quod monet Episcopus, necessarias sibi in Anglia transmitti pecunias, quæ quidem ipse mutatione propositi iacturam fecit solus mortis pretiosæ, aut perpetui pro Christo carceris, quæ illum manebant vt primum exscendisset ad eò sibi graphicis expressum ductibus exploratores oppetiebantur. Missioni certè nihil obfuit; Reginam siquidem eiusque Administratos ille eius aduentus, diris suspicionibus fatigabat. Ad me sæpius, inquit Campianus, Anglus nobilis rei que publicæ non ignarus, refertque hunc eius aduentum magnam literarum & sermonum materiam dare, & suspendere animos opinione sinistri euentus, nec enim talem & tali ætate, commissurum se itineri tam laborioso, nisi foret in promptu ingens aliquis motus; hoc est rebellionis intestinæ, aut externi belli.

Dum

Dum Remis subsistit Campianus, subiit animum ex Doctore Alano quærere, de hoc suo itinere quid re ipsa sentiret; quid speraret: fructusne saltem in Dei gloriam, & animarum lucrum iis haud impares quos in Bohemia, Deo propitio legerat. Cui Alanus disertè [P. Edmunde nihil dico quanto plus Angliæ, quàm Bohemiæ debeas; Londino quàm Pragæ; ac tibi quidem gratulor plurimum, illatas ab Angliæ per Vvid. sum in Bohemos ruinas, fuisse abs te non exigua ex parte instauratas; sed idem, mihi crede, præstituri sunt vel plures, vel vnus ex Societate. Tu tota contentione agendi, & ferendi; vnus animæ si luerum feceris, puta omnes labores à te optimè collocatos. Verum enim vero dictat mihi animus, te quamplurimorum conuersionibus auctum iri; vberiore enim puto animarum messem ab Angliæ quàm à Bohemia suggeri; præterquam quod Angliæ spe honorarij pinguioris, quàm Bohemiæ te conducit, mortis nimitum gloriosæ in propugnanda fide; atque adeo in officio viri fortis, pro chara patria oppetendæ] hæc sibi Campianus; ab Alano dicta sæpe familiaribus narrauit, iisque se sensit non mediocriter animatum.

Pridiè quàm se itineri daret, rogatus ab alumnis cohortationem ad eos habuit, eò libentiùs, quod iuuit experiri, an linguam patriam, post desuetudinem annorum octo haberet expeditam. Dixit de martyrio tam ardentè in illa Christi verba, *Ignem veni mittere in terram*, vt cum magna voce ignem sapius exclamaret, vicini accurrerent ad eum restinguendum, rati ædes incendio correptas: vnus ex auditoribus Alanus tam eleganter Anglicè memorat locutum vt si recens adesset ex Angliæ.

Profecti sunt Remis nostri tres die Iulij sexto; iuuit seminarium abeuntes liberati precum, ieiuniorum, & sacrorum viatico; secutus est post paulum Sceruinus Pascali comite aliisque duobus, sed diuersa via, vt Diepæ in Nortmannia, conscensa nauis, transueherentur in Angliam. Adiunxere se iis aliqui ex Seminario, sed omnes seiunctim vel bini vel pauci, ne quod sui inditium plures darent, aut si contingeret ingressos Angliam comprehendendi retis iactu eodem ne inuoluerentur vniuersi.

Personio iter Campiano, & F. Emersono, Audomaro fuit, milliaribus viginti à portu Caloesio qui velificatione milliariū haud plusquam triginta distat ab vrbe Dubri, è regione in Angliæ sita. Audomari Patres Collegij, & Angliæ proximi, & crebris nuntiis res illorum edocti, pertimè-re ne nostri frustra irent in beneficium aliorum, se vero in certum exitium darent. Quamobrem nihil omiserunt, vt Personium, & Campianum ab eo traiectū dimouerent. Fama enim eorum aduentus prænuntia, suspiciones Reginae ciúsque consiliariis iniectas, longè à religionis studio, & salute animarum diuersas; quocumque appellerent tenendos; explorari vectores inditiorum singularitate tam cuique propria, vt non possent scrutantes deludi: ipsorum vero præ omnibus haberi nomina, quæ vt maximè commutarent, haberi effigies & vultus vtriusque, ad veri speciem viuus coloribus expressos, quos cum præsentibus conferrent, frustra que tunc fore personæ cuiusvis ornatum, & habitum. Conducibilius in præ-

lens nihil esse quàm procrastinatione morosa & lenta, atrectam in centum oculos custodum vigilantiam frangere, desperaturos omnino aduentum tam diu in cassum expectatum, certòque credituros, metu factum ut expectati non venirent, & curas, iterque alio verterent. Nam cui Angliæ bono, ex partu in carcerem recta, ex carcere in furcam raptari?

Hæc illi, & verè, de timendi causis. Sledius enim scelerosus, & proditionibus infamis, de quibus alias; Romæ agens, & per Galliam transiens, Sacerdotum Anglorum collegerat nomina, & vultus descripserat, eorùmque exempla alia Parisiis Angliæ legato tradiderat ad consiliarios regios transmittenda; secum ipse alia Londinum præcurrens detulerat. Et quamuis de facie Campianum extra Angliam non noster, fecisse tamen inditium creditur ex quo posset appulsus agnosci. Verum à Sledio, seu quouis alio, Romæ, Remis, vel Genevæ degente factum (habuit enim Vvalsingamus sagacissimus coniurationum indagator vel excogitator eiusmodi hominum venalem ubique operam, magno suo, & damnoso sumptu) certum est portis urbium ad mare prostitisse affixos Personij, & Campiani vultus ut si aditum illac tentate contingeret, ex eorum similitudine deprehenderentur. Eam ob rem Patrum Audomarensium sapiens caritas, nec visa est posse nimium negligi, nec tota audiri; ne dilata diu profectio Catholicorum falleret expectationem, & timiditatis potiùs apud eos contraheret maculam, quàm iusti, & necessarij timoris. Media igitur statutum est ire, trajectus aleam tentaret alter. Audomari alter vel de capto socio cognoscens permaneret, vel feliciter Angliam ingressum, opportunis eius munitis consiliis sequeretur.

Poscebat ratio, viam Campiano præire Personium tùm quòd esset missioni Præfectus, tùm quòd industria & dextertate libera multum excelleret. Transmutat ergo se in Ducem militarium ordinum, cuius certè tùm formam, tùm bellicam speciem, atque adeo cum liberet incessus gerebat dignitatem; quibus cum reliquum adiecisset, militaris elegantia. Paratum; negavit Campianus (reque ipsa euenit) fore ut ab vilo custodum posset quantumvis lynceo & oculo agnosci, vel in suspicionem venite transfigurati Iesuitæ. Quin & plus etiam, quàm quod prædixerat contigit. Nam Caloesio Dubrim cum applicuisset Personius Iunij sexto & decimo, loci Governatorem adit, sui quidem haudquaquam velut hominis noui, & patù noti sed rogaturus ut suis mandaret, ne mercatorem Hiberni Partitium nomine biduo adfuturum morarentur (erat is Campianus) sua enim plurimum interesset, ut Londini quamprimùm adesset; nec is plura, nec quicquam ex eo percunctatus est Governator; statim ergo ex portu per naues quæ Caloesio perpetuo comitant, Campianum vrget proficiscatur, festinet, securè veniat, se passis brachijs Londini eum præstolari, quo se paraturus illi hospitium conferebat. Sed enim Campiano plus rumor nocuit ad Regiæ aures repente perlatus de clandestino in Angliam Personij ingressu, quàm commendatio prodesset portus custodibus indicta. Eius auctrix rumoris, Catholicorum lætitia impotens, nec defuturi sunt vnquam inter multos,

multos, qui loquacitatis improbae coercitione distrumantur, nisi ore expirent quod interius calet, credantque alteri arcanum, quod premere ipsimet nesciant: hinc edictiones ab aula nouae Ministris Dubrensis de omnium vectorum exquisitori perferuatione, & examinibus ne praestigijs adscritiarum personarum iis illuderetur. Campianus acceptis Personij literis Caloesium accurtit, totus nomine, schemate, professione mercator Ibernus cum Emersono veluti famulo. Intumuerat fretum, factumque diuinitus, ne posset ante quadriduum transmitti, vt suus, inquit, in Angliam aditus cordi foret Praecursori sanctissimo Ioanni cuius natalis colebatur, Iunij enim vicesimo quarto, ingressus mare, postridie albente aurora Dubrim applicuit. Fuerat autem beato Praecursori, a puero tenerè addictus ex quo Oxfordij cooptatus in Collegium fuerat eius nomine insignitum. Ex quo autem vitam conuersioni suorum deuouerat, nullus praeterierat dies, quin eius praesidium ad hoc sedulo imploraret. Dubri ad littus aceruo lapidum regente procumbit in genua, & decussatis ad pectus brachijs, Deo se victimam consecrat, sudore, aut sanguine, viuens aut moriens, vt cumque iussisset litaturus. Post haec patrono suo peregrinorum Duci, suum illum in Angliam lubricum, & difficilem aditum enixè commendauit. Habemus quae sequuntur ex eius literis ad amicum quem à quadrimestri iam viuis ereptum nesciebat. Dubrim veneram, inquit, cum homulo meo, (Emersono scilicet statura pusillo) nihilque propius fuit quam vt teneremur. Iubemur enim Gubernatori nos sistere, qui primo aspectu non falso coniecit esse re vera qui eramus, religionis auitae lectatores, haereticarum partium inimicos, confictis dissimulatos nominibus; fidei causa aliquamdiu à Patria extorres; nunc reduces ad eam magnis animis propagandam: instabat denique vehementer esse me Doctorem Alanum, ego verè constantèrque negabam, paratus si vellet iureiurando fidem facere non credenti. At is nihilo secius semel & saepius edicit esse nos Londinum sub militari praesidio traducendos, & supremo sistendos tribunali. Iamque ad portas Palatij cum satellitibus quibus imponeremur equi stabant, cum haud scio quo motu, & cuius instinctu ex templo mutatus est, nisi mei patroni Ioannis Baptistae quem interea enixè in auxilium vocabam, petebamque vnum mihi saltem annum impetraret, quem in religionis obsequium liber insumerem. (Quod obtinuit ita cumulatè vt ab eius ingressu in Angliam ad tempus quo comprehensus est dies interfuerint vnus, & viginti supra integrum annum) rebus igitur, ait, in alia omnia quam immincebant versis, foras iterum prodit senex (cui beneficiat Deus) & ite inquit, benè ambulate, ego vos liberos dimitto. Ad haec euauimus illico, quae & similia cum attentè apud me recogito firmius statuo, tunc me, non prius, capiendum cum ex Dei maiori gloria fuerit.] Equi porrò illum ad tribunal Londinum portaturi vsui fuere ad iter Dubri grauescendum ad ripam Australem Tamisis, vnde aluco Londinum peruenit, sollicitus interin quo se tueretur, & abderet, dam de Personio rescisset: verum periculo iam hic occurrerat. Audomari enim prouidè in futurum cum Campiano conuenerat quod meliori deinde

confilio mutauit; recta nempe in carcerem ab ingressu ire, quo annos aliquot Societatis nouitius claudebatur Thomas Pondo, Christi Athleta fortissimus; si domum idoneam reperisset, eius in vrbe regionem, & locum Thomæ fidenter indicare; sin autem vt eam reperiret eius opera vti. Campianum vero ex eodem Thoma in carcere de Personij latebris cogniturum.



Georgij Gilberti virtus & merita. Campiani Londinum ingressus industrius. Primi eius labores, & fama, & periculum. Sacerdotum cœtum Personius colligit, ubi tria valdè utilia decernuntur. Proditoris apostata in iis deprehendendis vana improbitas.

CAPVT VIII.

INGI animo vix possit quanto gaudio Ponus repentè in carcere improuisum sibi Personium viderit, sed non lieuit diu tam iucundo quàm insperato bono frui, ne salutationis præter modum effusa mora prolixior, omen criminofum cuiquam proditori foret. Quare mittit confestim qui nobilem iuuenem Georgium Gilbertum accersat, quo nec fidelior alius Londini, nec Personio poterat venire gratior. Et debetur hic post triennium insignis huic locus; nunc à Personio cur tantùm amaretur dicam. Erat is educatione Puritanus, errabátque magis à fidei quàm morum regula (quanquam rarò, qui peccat credendo, agendo rectè viuat) sapiebant huic à teneris diuina, salutis curæ, & lectitatio piorum librorum, quorum illi erat copiosissima supellex. Adultum cepit, quæ solet iuuenes, cupido; cognoscendi externa & videndi. Profectus in Galliam dum Parisiis moratur incidit, in Thomam Darbiscir, natione Anglum Societatis nostræ Sacerdotem, quo cum de rebus ad religionem spectantibus, aliquoties collocutus, cœpit tandem in sectæ quam profitebatur securitate vacillare, nec vltra dubitationem, tunc quidem exiit; sed sperauit se Romæ deliberaturum de illa certius. Illic cum Personio interdum, & agens & disputans, tantùm hausit è cœlo veræ lucis vt natus Catholicus, non recens factus videretur, seque moribus talem in Anglia etiam, quò breui rediit, exhiberet. Iam quo die Londini, & domi Personium habuit, erat hoc ipso solennibus tabulis nuptias, cum nobili virgine iuncturus, nobilis, & ipse, & hæres vnicus, opumque maximarum; sed Personij

sonij aduentu, euanuere subito flammæ omnes nunquam postea suscitanda, & in sponsæ amorem subiit sempiternæ ardor castitatis, Deo in perpetuum voto consecranda. Inde Personio in usum fidei sacrosanctæ, sua, seque aded rotum, sudores, & sanguinem detulit; nec parcè, ut post vidbitur promissis respondit. Cæterum de se, ac de Campiano minimè laboraret, sed neque ab alio quàm à se quicquam, aut sibi aut illi, sponte licet oblatum admitteret. Quod negari eximio iuueni, efflictim petent, absque eius mœrore non potuit. Huius & secessus, & subsidij secus Personius curas omnes reuoluit ad inducendum tuto in urbem Campianum. Ad hoc industriè usus est cohorte nobilium iuuenum, sed solidè, fidelitèrque Catholica, conueniebant hi Gilbertum domi, & se illic Personio in disciplina pietatis erudiendos tradiderant; ex iis suum cuique assignauit diem, quo sursum deorsum velut otiosus obambulet ad ripam Tamisis animi gratia, qua naues Grauesendo Londinum applicant; vectores inspiceret diligenter: quem hoc ore, iis lineamentis, colore, vestitu, conformatione notassent, hunc fore Campianum, cum seruulo, breuissimæ staturæ homulo Emersono, huic occurreret, velut noto, & familiaris, & festæ gratulationis perfunctus officio, eum ad Gilbertum deduceret. Quibus ita præscriptis Personius interiora insulæ petiit ubi ab Henrico Nortonio insigni viro expectabatur cupidè ad reconciliandam Ecclesiæ nobilium manum lectissimam, & reficiendos diuino alloquio, & sacris mysteriis complures Catholicos; Campianus Londinum Iunij vicesimo sexto appulit bene mane, iam tamen ab Thoma Geaymo expectatus, cuius in illum diem cadebant excubiæ. Ripam barca legente, vectores oculis lustrauit sigillatim, & Campiano verè ex præscriptis inditiis notato, occurrit applicanti, compellat de nomine, manum porrigit excensuro, gestiens, gratulans, amicus antiquus & familiaris, ut geri omnia non fingi, nemo non crederet. Percussus est tamen primo aditu Campianus, sed auditum ex ore salutantis Edmundi nomen secreti fidem illi fecit quod haberet cum Personio commune, & metum ademit.

Nulli ergo suspectus in Gilberti ædes perducitur, qui cum sua illa præstantissimorum iuuenum cohorte amantissimis illum accepit lætitiis, sic ut nihil deesset ad obliterandos itineris dubij timores, & ærumnas præter Personium, qui suas cum eo gratiarum ad Deum iungeret actiones. Post quæ omnes gaudente, salutando, amplexando saturi, ad transformandum illum se certatim accingunt, alienissimi à vero induunt vestibus, lateri ense accommodant, ornatu excolunt tanto magis secuto, quanto aberat longius à sacerdote, & Religioso. Inde ne aucto in ædes Gilberti conuenientium numero, publicum fieret, quod nisi secreto perpetuari non poterat; Pagetti Baronis nomine conducunt amplas, & in rem suam valdè idoneas Norelli ædes pariter Baronis. Sacellum in iis designant, & instruunt; officiorum partes, incredibili cautione inter se diuidunt, illius maximè periculosas, & lubricas qui admittendis in cœtum Catholicis præerat, quos esse illi tam probè notos oportebat, tam perspectæ fidei ac

vitæ, vt iis posset Campiani aduentus; & sancti secessus piæ latebræ committi absque suspitione imprudentiæ, loquacitatis, & dubiæ fidei.

Triduo quam venit Campianus incidit celebrari diem Apostolorum principibus factum, quod sacrificio, & diuina synaxi ab iis est præstitum, flore illo nobilium iuuenum, specie Angelorum pia circum ministeria exhibente, quos peculiari deinceps honorario citius tardiùs ornauit Deus, alios carcere, tormentis aliquos, exiliis, egestate, ingressu in Societatem. Operatus sacris Campianus allocutus est illos in ea Christi verba, *Tu es Petrus, & super banc petram edificabo Ecclesiam meam;* & quibus valebat maximè, orationis intendit neruos vt Ecclesiæ Catholicæ Romanæ Saxo immobili firmatam æternitatem ostenderet, quæ tot retro seculis de armata tyrannorum omnium rabie tot triumphos retulisset, quot transcripserat in cælum martyres; de fraudibus hæresiarcharum tantos veritatis, & sapientiæ thesauros, quantis eam afflati, Dei spiritu Doctores propugnarent. Ardebant his arrecti gloriis auditores in constantia fidei inuiolabiliter tenenda; sed vbi descendit ad lamentabilem Anglicanæ Ecclesiæ speciem, eamque cum illa veteri, formosa, opum cœlestium diuite, nulli orbis totius Ecclesiæ secunda cœpit componere, ière omnes in lachrimas, & acerbo dolore icti sunt, haud tamen vacuo consolationis, cum ipsi saltem has inter ruinas, in gradu perstarent; quod in iis laudauit Campianus, & corroborauit illos in omnes euentus maiorum exemplis, Christianismi totius, quam sustinebant expectatione, cœlique præcipuè totius, & beatorum quos illic habebat Anglia laureatarum miriadum quibus spectaculo facti essent, quique illis ad beatitatem sempiternam breui ascensu occupandam, manus tendebant adiutrices. Fuit hæc prima tam potens, & efficax concio, vt pius auditor de se alios putans, existimarit quicumque audirent Campianum, & sanctimoniam eius nossent, redituros ad mentem si forent Puritani; emendaturos conscientiam si forent Catholici. Piè itaque magis, & feruidè quàm fortè, prudenter, & cautè, amicis, & propinquis Campiani secretum credere, inuitare ad illum audiendum, imo & ducere, respondebátque desideriis eorum fructus cum scœnore, Campiano dies, & noctes solidas insudante reconciliandis lapsis, concionando, & pœnitentibus audiendis. Nec erat nescius quantò se latiùs, tantò periculosius publicari; sed non sustinebat in conferenda iis animi vita esse timidior, quàm essent in petenda. Iamque is Londini latere, neque oriosus poterat, nec leui de causa, ita vulgabatur, vt submitterentur à Consiliariis regis qui eum indagarent; & vero ministerio infami grauius perfuncti, pulsatis foribus, retrò lusa opera abière, nam qui seruabant ad ianuam egregij iuuenes, circumducebant accedentes vrbانيتibus, donec à foribus amouissent, nisi certò illos, & intimè nossent; præsertim si forent ex fœce populi, tutiùs enim nobilis Puritani existimationi se credebant quàm conscientiæ plebeij Catholici: ex plebeio enim luto illa ebullit proditorum & accusatorum colluies, illa extitère tot infidiantium, exploratorum, testium perfidorum, calumniatorum portenta in Catholicorum

Catholicorum pœnas lucri fame producta, quæ tanto numero scriptores condigno opprobrio multarunt, vt ab iis libenter abstineam; viles è putri animæ, domestici proditores, effrontes apostatæ, quos non religio sed quæstus rabies ad hoc sacrilegij abiecit, vt nundinarentur cruorem Sacerdotum, & vitam Catholicorum insontium. His quàm fructuosis tam ancipitibus Campiani gestis superuenit opratus Personius, grauis & ipse non solum multa sed pretiosa messè virorum aliquot principum, virataque miro Dei beneficio narrauit, auditque vicissim à Campiano insidias. Vt autem consuleretur in futurum, non fuit illi magnoperè delibendum in monita, quibus viri graues illum conuenerant, vidit enim mox præsens Campiani vitam inter iuuenes illos filo tenui pendere, sanctos, amabiles, nullòque non dignos obsequio, sed ætate, & concepto fetuore generosos magis quàm cautos. Campiano igitur in mentem reuocat, non fuisse in Angliam missum vt mortem quæreret, quæ vel fugientem assecutura vltro esset; verum vt vitam tot seruandis mortalibus impendendam, alioqui æternum perituris. Dispensari ergo illam oportere non prodigè, ac velut rem suam, sed regni totius; & quoad liceret in longum protrahere. Quapropter se religione adactum iubere, ac rogare vt Londino procul subduceret sese, vbi esset tam passim vulgatus, vt iuuentutis animosæ nulla iam posset solertia, exploratorum turbam ab eo defendere. Quò porro, quibusve sociis, qua vitæ cautione, mutatione regionum, sedium, nominum, vestium, personarum, constitutum est inter illos priuatum, celsitque Personij prouidus, & necessarius metus, ex animi sententia, in excogitandis enim consiliis singulariter excellebat.

Prius tamen quàm abiungerentur nihil antiquius habuit quàm vt Sacerdotes Catholicos rei vnius faceret certiores, quæ illorum haud minus quàm nostra intererat; deinde vt quædam inter illos diffidiola componeret; quæ nulli in publicum bono, poterant tamen ex iudiciorum dissensu, in dissensionem transire animorum. Conuenère rogati ad conditam diem in ædes solitarias ad S. Mariæ trans Tamisim, antiqui, noui, hoc est recentiores ex Seminariis Duacensi, Remensi, & Romano; Angli omnes vitæ inculpata, Apostolici instinctus, & Societatis nostræ æstimatores tanti, vt expertus illos Campianus ad Mercurianum sic scriberet [nostri Sacerdotes, doctrina, & sanctimonia insignes, Societati nostræ opinionem conciliauère apud Catholicos tam sublimem, vt quanta hi reuerentia nos obseruent pudeat scribere; vbi aliquos ex iis offendimus, vbique nobis præstant subsidiariam operam.] Æquum igitur fuit suspicionum nubes discutere quas de nobis Ministri Protestantes iis offuderant; vulgato Papæ aduersum Angliam cum Regibus fœdere; missionèque Personij & Campiani ad hoc promouendum, & scindendum in partes religionis specie totum Regnum. Hæc aduersarij calumniatores gratis garriebant; sed conferebat non parum Reginæ, regni que Administris, aut fingi, aut videri vera, non gratis, nec frustra iactari, conferebat inquam, ad omnes à Personio, & Campiano quàm longissimè auertendos, ni vellent eodem inuolui cri-

mine, & rebellionis de se suspicionem dare. Ea propter iis coram qui aderant Sacerdotibus, totique licet absenti Ecclesiae Anglicanae iuravit Personius certissimum, sanctissimumque iusiurandum, nec se nec socium qui confessui simul intererat Campianum, mente alia venisse, & esse quam qua ipsimet iniecta diuinitus, & venissent, & essent; conuertendarum scilicet ad Deum animarum, instaurandae religionis Catholicae, iisque nec aliis proferendae propugnandaeque praesidiis, quam quibus ipsi vterentur, essentque propria sacerdotalis officij. De status autem publici, quibusvis negotiis, & quae illa vel minimum olerent attingendis seuerissimum iis perlegit interdictum quo Romae fuerant in discessu à Mercuriano viua voce scriptoque obstricti; non quod eo egerent interdicto ut abstinerent ab iis manum; verum ut sui Catholicos iuxta, & Protestantes securos facerent; haberentque in promptu, quo inferentibus sibi de iis sermonem ora confestim obstruerent, seque illorum auditu prohiberent, solemnem videlicet Generalis interdictionem, quam & consilio Regio significandam procurasse videbimus postea.

Purgata, ingenti omnium approbatione, haereticorum in nos calumnia, Personius ad ea descendit quae inter illos controuertebantur, compromittentibus in eius sententiam partibus. Praecipuum erat de ieiuniis in Anglia seruatis, iam inde à S. Augustino illius Apostolo, (praeter solennia Ecclesiae legibus indicta) feria sexta cuiusvis hebdomadae, alicubi etiam, & quarta; pridie festorum Deiparae; & rogationum triduo nec pia illi Christianitati vnquam subierat, quae oneris eius grauitatem; imo in Synodo Londini habita, cum Polus Cardinalis, Archiepiscopus Cantuariensis, & Papae Nuntius, Maria regnante, Ecclesiae Angliam reddidit, probata fuerant, & in posterum confirmata; nunc illa seniores ex Sacerdotibus acriter tuebantur, ne tanto illius Ecclesiae abdicato decore, indulgeri aliquid videretur haereticorum quam vocant libertati, nusquam auidius, quam in ieiunia declamantium. Contendebant noui Sacerdotes extra Angliam educati, omnia reuocare ad morem vniuersalis Ecclesiae; vtramque in partem scissa studia laicorum, bona mente in fructus exhibant non ita laudabiles; in mediam omnes libenter assensi sunt, quam iis Personius indicauit. Quibus in Prouinciis ab antiquo inualuerat extraordinarius ieiuniorum usus, eundem pie retinerent, nouique Sacerdotes commisi, ne essent offenculo ceteris, pariter ieiunarent. Prouinciae aliae communi ritui assuetae, sinerentur agere suo more, nec à Sacerdotibus antiquis conscientiae serupulo turbarentur.

Ventum post haec ad constituendum, nefas esse Catholicis, templa, conuersiones, & mysteria haereticorum frequentare; nec fuit multa consultando & decertando agitare, cunctis vltro in eam sententiam pronuntiantibus nefas esse, nec posse villo titulo indulgeri. Sed erit tempus cum mota de nouo calamitosa quaestione steterit ab vtili priuatae rationes & commoda; stetit vero à damnosa parte conscientia, & in discordias voluntatum, iudiciorum dissensus desinens, nobilem illam Ecclesiam malis grauibis afflixit;

quae

quæ ut credam sanata beneficæ studio caritatis, sed extant illorum hodiæque acerbæ cicatrices calumniosi libri quibus scidit pars peior, & laceravit meliorem. Subiecit Personius, & Sacerdotibus optimis exposuit, quàm multa regni loca, præclaris eorum egerent laboribus, quàm multi eorum inopia perirent; proin videri ad illam quâ ardebant spectare, ut sese in multos dividerent, sortirenturque inter se loca, vbi esset quisque se mentem facturum locupletio rem, ne alioqui Prouincia vna subsidiis animi abundante, reliquæ esurirent. Quod sancto illi Operariorum concessui placuit, nec multo post re ipsa perfectum.

In his dum toti sunt, de reparandis Ecclesiæ patriæ ruinis plurimum, minimum de se solliciti; satagebat dæmon, ut omnium simul exitio anteuerteter conatus egregios, & contentiones, in suum dedecus exituras, vnâque opera Regiæ Ministris perdendos traderet. Conclamata res erat nisi diuino intentos obsequio, peculiaris Dei seruasset cura, expeditâsque insidias aliò auertisset. Inter Sacerdotes in concessum vocatos erat Robertus Iohnsonius, honesto loco natus, alumnus olim Seminarij Duacensis, tunc familiaris viri nobilis Sacerdos, obibat conditum, veniebâtque alieno cultu, cum in desertorem incidit Sledium Catholicorum proditorem, agnitusque de ore, ac lineamentis extemplò delatus est. Habent Londini paroeciæ singulæ ministrum Iudicis. Eius muneris est ac iuris, qualemcumque, & cuiuscumque reum, comprehensum ducere ad tribunal, aut domi clausum, familiæ Iudicis ducendum tradere. Ad hunc anhelans cucurrit Sledius, Iohnsonium Sacerdotem sibi obuiam factum; solum eò & absque comite tendentem, vbi si foret qui affectaretur, dubio procul furtiuum aliquem reperiturus esset Catholicorum cœtum, ad quos pergeret expectatus. Agrè aures dabat delatori Minister Iudicis, & diuerticula fingebat, indignum reputans Sacerdoti manus iniicere, sed iteratis minaciis urgente Sledio, eius se quoque delaturum nomen velut Papistarum fœderati; sumptis armis Sledium sequitur, Iohnsonium Sledius, stabâtque iam in ripa Tamisis, traiecturus quo nostri, & Sacerdotes confidebant, cum Deo volente coacta offensus executione, & indignans retrò gradum tulit Sledio nequicquam propellente, & vociferante; captum dumtaxat Iohnsonium Iudicibus tradidit, qui ab iis crudeli annorum duorum carcere maceratus, anno denique 1582. mense Majo, ad Tibornum raptatus cum Thoma Fordio, & Ioanne Scertio Sacerdotibus quorum supplicij spectator generosus, nihilo lentior, aut timidior factus est negando Regiæ Primatu in Ecclesiam Anglicanam, cuius inuictæ constantiæ præmium mortem tulit quâ solent affici rei maiestatis. Dum autem captus cœpit carcere concludi, fuit qui transmissio celeriter anne, Personio, & Sacerdotibus rem gestam nunciaret, & inoluisse Sledio de illorum cœtu; ex quo propterea confectis rebus ob quas conuenerant; huc illuc dilapsi, nullo sui relicto vestigio, indaginem Sledij luserunt.



Personius operarios in diuersa partitur. Elizabetha aduersus Iesuitas, & Seminaria formidabile edictum. Personius & Campianus seorsum singuli, rationem sui contestato denuntiata interponunt.

CAPVT IX.

ACCELERAVIT vitatum discretimen, discessum Campiani, & Sacerdotum qui illud euaserant. Magnis animis omnes Personio, se ac suos labores, vitamque adeo detulerunt velut forent ipsi aliquo iure obnoxij, vt quamuis in partem mitterentur, vbi Ecclesiae vtiliorem daturi operam viderentur. Vidit Personius partes Angliae tres, subsidiorum inopia miserabilius laborare; Vvalliam ingentem Prouinciam Hibernis qua recedit a mari obuersam, montosam, asperam, incultam, haud multo ad fidem quam ad haereses proniorem, nec Protestantibus credulam nisi sola veri ignorance. Alteram longe ab hac diuersam. Cantabrigiam; haereticis confertam, & Academiae suae ambitiosam discipulam; Oxoniensis quondam aemulae, nunc multitudine errorum, propagatione, & pertinacia victricis. Tertiam ad Septentrionem contiguam Scotiae. Trifariam igitur sanctorum Sacerdotum operas diuisit Personius, misitque illos non in fortuitum, sed parato cuique sua industria, ex largitate amicorum, & tecto, & mensa. Ac tulere quidem ex suis laboribus fructus egregios, sed ex illa, quod mirum, Academia Cantabrigiensi tam sterili, adolescentes septem ingenij optimi, Remos, & Romam transmittendos, vt ex haereticis impugnatores haeresion fingerentur. Nouo sub hac, & saeuo perstrictus periculo Personius maturauit Londino Campianum secum educere. Iulij enim quinto, & decimo Edictum terribile promulgarat Regina, quo amarè conquerebatur de numero iuuenum, qui regnum egressi recipiebant sese in Seminaria, a Romano aiebat, Episcopo, vel fundata vel aucta; imbuebantur illic non falsis modo, sed perniciosis patriae doctrinis; rebellionis, & seditionum, fiebant artifices vel Ministri; iubebat ergo quicumque filios, pupillos, propinquos extra regnum haberet, profiteretur apud Episcopum eorum nomina intra decimum diem; post menses quatuor susteret reduces eidem Episcopo; remanentes ne obolo quidem aut iuuaret ad victum, aut iuuandos curaret; vetitis etiam argentariis, & mercatoribus ad hoc operam commodare. Poena regiae indignationis, & sceleritatis

seueritatis in eiusmodi reos exerendæ. Post quæ inuecta in societatem; rescisse aiebat, esse nonnullos è suis profugis qui dici amarent Iesuitæ vt sanctitudine illius nominis fraudes obtegerent quibus circumuenire simplices, pro arte habebant, iamque ex iis nonnullos mandato Papæ, eiusque legatorum regressos in Angliam ad integritatem doctrinæ in optimis & amantissimis Reginæ populis corrumpendam; eosque majestati detractione imperij subtrahendos; agendos in rebellionem, factiones, tumultus, pacatissimi denique tamdiu Regni, sub gubernaculis Reginæ sapientissimis, euersionem. Proin vt damnis iretur obuiam quæ possunt ex tam nefario, & periculoso ministerio expectari, omnibus iniungi vt quisquis exciperet Iesuitas, Seminaristas, Sacerdotes missam celebrantes, vel cuiuscumque alterius generis erroneas, ac propterea suspectos eiusdem farinae, traderet carceri mancipandos; aut deferret eorum nomina quocumque modo de iis rescisset, vt causa iuridicè cognita condignè punirentur. Qui secus facerent habitum iri consortes criminum, fautores rebellium, & seditiosorum, imo seditiosos, & rebelles, pœnisque statutis obnoxios

Hæc iussa Edicti feralis cui nihilo obsequentius ab animosis Catholicis obtemperatum est, quàm si verax fuisset in notandis personis, & explicandis Patrum consiliis, quos tam procul à vero aberat, vt à Pontifice in mandatis haberent, auertere subditos ab obsequio Reginæ, vt è contrario obtinuissent ab eo facultatem restituendi illi omnes quos Pij V. Bulla teruerat, & ab eius obedientia anathematis metus auerterat; quam Pontificis mentem & Roma secum attulerant, & Catholicis denuntiauerant, significata illis religione Obedientiæ Principibus sæculi necessariò præstandæ. Quod Protestantibus etiam tam clarè constitit, vt in suos annales verba Patrum referrent quibus id à Pontifice exorassent, tum quibus fuisset à Pontifice concessum, tam simplicia, & plana, vt prodigio fuerit capitalium cognitores in causa Campiani, tam diu violenter, & præter omnem intelligendi modum, in contrarios torsisse sensus, quoad illum facerent reum maiestatis, de quo nos anno octogesimo primo. Iam quanti maculam, & pœnas præstantes Catholicis fecerint, quibus exterebantur à Patribus celandis, & ipsa quoque in vicinia tolerandis; audiemus post paulum Personium à Mercuriano, quinque saltem Societatis Patres flagitantem, quorum totidem si posset partes, explere optasset, adeò à multis inuitabatur viris primariis. Campianus verò suum sigillatim variis domibus ad quas vocabatur condicebat diem; vterque tam continuatam egregiis illis Catholicis sudabat operam, vt sæpe etiam de nocte horas ad somnum vix duas haberet vacuas. At Seminarium Remensè, & Romano incommodauit quidem magnoperè Reginæ Edictum, subductis omnino subsidiis annuis, quibus alebantur Conuictores; haud tamen euicit vt reuerterentur in patriam, maluere pro Christo & fidei causa viuere mendicatio, quam suam repetere Angliam, & hæreticis Episcopis, quibus representandi erant animæ salutem obicere. Binas habeo Alani literas testis oculati de iuuenibus Seminarij Remensis, qui cum ad illum ex Anglia,

iam centum triginta confugissent, & crimen esset inde illis quicquam ad victum suggerere; triginta ex ipsis honestissima ortos familia vno ferè in mensem nummo victitasse, adiunctis exilibus mensæ communis analectis; & has egestatis angustias felices putasse præ suo in Angliam reditu, & patrimonij commodis, sed inter discrimina fidei, & difficiles ac raros Sacramentorum, & piorum vsus. Abscessere Londino sub finem Iulij Personius & Campianus, primis se intendentibus tenebris, pernoctaturi Hofgdenij, & mane profecturi, Campianus in Prouincias Oxfordiensem, & confines; occasum versus Personius vsque Derbym. Sed non fuit illis quieta, & sine fructu nox. Monentur à nobili amico, prudentèrque pro illis sollicito, opinionis maximè damnosæ cui suam, & Societatis, & rei Catholicæ obiicerent famam, si affectas sibi publicè criminationes silentio glutirent. Emissarios Papæ publicè appellatos, & vulgo creditos; insimulatos seditionis in regno ciendæ, concitandarum factionum, & auertendi ab Regina obedientia populi, hæc nisi valide, confidentèrque refutarent, ea libertate, quam innocentia, & causa Dei suppeditat, futura magno religioni detrimento: fortassis enim vt nimis procliuè, paulò post deprehensos, captos, carcere sepultos vnde vnquam nec vocem, nec halitum mitterent, quis aut censeret aut scriberet fuisse ab Edicti criminationibus immunes, quas ipsi nullo modo vel conatu purgassent. Restat ergo, aiebat hoc vnum, vt qui præsens, & coram tueri causam prohibetur id tabulis faciat; & cuius audiri viua vox non potest, scripta audiatur. Probarunt Patres amicissimi hominis sapiens monitum, & illic sine mora, sui quisque seorsum aggressus verissimam, & explicitissimam, edere rationem, eam summis Londini magistratibus inscripsit; composuit autem vernacula vt si prodiret in publicum, à promiscuo populo caperetur; & duo illius exempla suo signauit Chirographo; alterum apud se seruatorus, vt captis & in vincula coniectis, anticipata confessione veri patrocinareretur; Catholico nobili alterum commisit vt ad primum eius prehensi nuntium ad consiliarios Reginae proferendum curaret. Campianus tamen suum apud Thomam Pondo, illum Christi athletam sanctum deposuit. Iucundum foret vtriusque in iis perlegere, & admirari diuersum genium, Campiani audax, animosum, non minus modestum quam liberum; Personij maturè cordatum, quæ dotes optimè par illud hominum incomparabile necessebant, verum ad eorum quæ sequuntur perspicuitatem, necesse saltem est Exordium referre, quo incipiebat Personius, & paucas de Campiani apologetico lineas, quæ Theologos Protestantes ad arma conscuere. Sic ergo Personius orsus est.

[Professio fidei à Roberto Personio, Magistratibus Londinensibus edita. Ex quo die primum à meis præsidibus, destinatus sum in Angliam, ad ea quæ post ingenuè, ac sincerè exponam, euentus omnes animo præcepi quibus fiebam obnoxius, vincula imprimis, & carcerem, fortassis etiam extrema, omnia quæ variis per orbem locis socij mei vel percerunt, vel in dies expectant ab inimicis Christi eiusque legis sanctissimæ.

Quin

Quin & prius quam iter arriperem accepi, verè an falsò, de facto constabit, captos, semel à vobis siue ab inferiore magistratu Catholicos nunquam prorsus audiri pro causa fidei, & religionis, sed interrogatis statutis, legibus heri natis & hodie latis extra rem lacessi, versari, & opprimi, vt vulgò putentur maiestatis, causa & legum violatarum plecti non Religionis odio (quam tamen tantoperè vociferantur Protestantes, nulla vi arctandam, sed conscientiae libertati omninò permittendam) post quæ conduntur æterno carcere, lento illic marcote absumendi, aut si quem malunt occidi quam mori, factus noui alicuius statuti reus carnifici addicitur. In quo est illorum iniquior, & peior conditio qui sunt inter Catholicos scientiae nomine celebres; petant licet, & rogent, & infimis precibus vt audiantur supplicent, pro rato habetur iis audientiam negare; imo si qua forte defensione præuertissent, fidem suam, & innocentiam tueri; defensionem illam suppressere, aut detortis à vero interpretamentis. Coniurationes, maiestatem læsam, & rebelliones ei affingere, quibus fiant populo exosi, & execrabiles. Ego quantumuis alienus ab his scelerum portentis; at iure metuens, iisdem mecum artibus actum iri (damno forte alieno maiori quàm meo) denuntiandum vobis maturè censui, dum loqui liberè, & palam licet, quod essem vobis si liceret denuntiaturus, &c. Tum paulò inferius, fateor, inquit, Catholicum esse me, imo Sacerdotem, quamuis nomini tanto malè respondeam; religiosum præterea de Societate I E S V minimique in ea pretij, quæ beneficia inmerenti collata, non sine rubore, ad Dei gloriam recolo. Et Iesuitæ quidem appellationem tamen si videam, his locis, iudicibus, occasionibus, esse odij titulum, non fauoris; periculi, non securitatis; sed ego nullius metu tribunalis, aut negaturus sum quod verum est, aut dissimulando fuscaturus; tot me bonis ditauit, cumulauitque beatissima hæc I E S V Societas, vt si professioni eius sanguine meo subscripsero, non sim ei dignas acturus gratias à quo in illam adscitus sum; post sanctissima enim Sacramenta, præcipuum mihi in ea repositum salutis meæ præsidium duco, in qua pietatis exempla reperi longè plura quàm verba, virtutis amatores plures, quàm buccinatores. Hæc ille, tum fidei suæ, Catholicæ in omnibus, & Romanæ disertam edit rationem; inde aduentus sui causam narrat, suopre haudquaquam arbitrio suscepti, sed præsulum nutu, quo æquè in Indias, sicut in Angliam paratus erat transmittere; missum verò in Angliam non ad politici cuiusquam negotij vel mundam partem vllam, etiam leuiter attingendam, nedum ad scindendum in contraria studia populum; sed ad ministeria Sacerdotum multo sudore, & si vsus feret ipso sanguine obeunda in propugnationem fidei, & suorum Anglorum salutem.

De auertendis autem à Regina imperio, & obedientia subiectis longè se aliter habere quàm accusaremur in edicto. Solennis apud nos doctrina est obtemperandum esse Principibus, religione haud paulo sanctiori, quàm aut Protestantes, aut Puritani velint, non solo videlicet pœnæ metu vel offensionis alienæ, sed rectæ conscientiae stricto iure, quod nullæ possunt

recessuum latebræ, nulla securitas ab offensionis metu, pœnæque laxare. Contraria omnia decernunt Protestantes, lege nulla conscientiam teneri, nisi offensionis futura sit alijs, illius violatio; vetent igitur Principes quantum volent esum carniū statutis diebus, edent eas clam pro sua libertate nullo scrupulo Protestantes. Petit demum quod cum Campiano conuenierat petere, & has vtriusque publicas litteras petitione illa concludere. Sed quia vt Campiano concepta fuerat, in manus consilij Regij peruenit, & multis latè vulgata apographis, Puritanos iuxta & Protestantes communi furore, & rabie incendit, iuuat illam ex eo exscribere, potius quàm referendo vim eius deterere; tria summatim continet capita, primarijs illis Regni Senatoribus proposita, quæ vt dignentur suo nutu probare ob redituram ex iis ad Deum gloriam; ait se illa eorum clementiæ hoc fidentiùs credere, quod quam æquo & iure niti videantur, tam procul absint à turbarum metu, & omni tranquillatis publicæ immutatione. Primum igitur supplex rogat, ipsimet (optima Regni pars, & in quos præcipua boni communis recumbit cura) ne grauentur audire de Religione modestè coram differentem. Alterum (eo enixiùs quo potissima inde pendet utilitas) vt coacto Doctorum Senatu, & sacrosanctæ Theologiæ magistrorum, quotquot vtraque in Academia Osfordiensi, & Cantabrigiensi insignes clarent scientiæ gloriâ, dignentur se quoque audire in idem de Religione argumentum. Se quidem deo propitio teneri certa spe, fore vt illis fidem Catholicam propugnet, & prober, & auctoritate sacrorum codicum ineluctabili, conciliorum & Patrum, quin & historiæ, & ductis è Philosophia morum, & naturæ principijs adstruat, nullo eis relicto dubitandi loco. Tertium, audiri pariter à sapientibus, & iurisperitis, legumque consultis etiamnum in Regno vigentium, iis se quoque idem ex concepto illarum textu, verbis, & rationibus asserturum. Nolim tamen, absit, has meas supplicis, petitiones, & preces accipi pro arroganti prouocatione, à qua planè sum longè alienissimus, nempe mundo pridem mortuus, & promptus cuiusque vestigia lambere; sed ardore quo feror amplificandæ gloriæ Regis mei ac Domini Christi Iesu, cuius præsidio confisus, causæ bonitate ac rationibus, haudquaquam dubitem cum Protestantibus, aut simul omnibus, aut singularibus iisque lectissimis decernere, & quidem tantò alacrius, quanto acriores, & instructiores in campum descenderint. Triumphent licet inter grammaticos pueros, & rudis popelli oculos iniecto puluere perstringant. Ita Campianus. Ac si ait, Regina hos cæcus maiestatis suæ præsentia non dedignaretur honestare (quod illam demississime orabat) ea se ordinis perspicuitate, ac luce rationum, euolururum controuersa omnia in apertum, vt consideret etiam Reginam pro suo erga veritatem, & subiectos populos affectu, malis Regno instantibus facturam remedium, & habituram clementius Catholicos, tam pridem miserabiliter oppressos. Cæterum si repulsam feret à consiliarijs Regijs hæc mea petitio, nec dignus habeat audiri disputans, aut dicens de Religione, sciant tamen haudquaquam abstitutos nos cæpto, vel eorum quærendi

quærendi salutem, vel omnes ad vnum eorum manibus percundi. Ad Societatem nostram quod attinet, certos esse vos volo quicumque sumus in eam adscripti, toto iam orbe, tantoque numero diffusam, subitutos in Regnum subsequenter tam multos tantisque conatibus vt simus tandem victores futuri vestrarum machinationum. Sanctè inter nos iurauimus cruces excipere ac ferre fortiter quascumque nobis imposueritis, nec vquam propterea salutem vestram desperare, dum vel vnus ex nobis suspenderit, qui raptetur ad furcas Tibornas, vel membratim fecetur, vel absumatur crudeli carcere. Sic nobis ratum fixumque est auspicamurque nunc cum bono Deo, nullis in oppositum malis, & vexationibus cessuri. His quondam initiis plantatam Ecclesiam, iisdem nec aliis restitui opus est vbi aut reuulsa aut vitata sit.



Generositas Catholicorum in excipiendis grandi suo periculo Patribus. Patrum in agendo circumspecta & solers cautio. Incrudescit maiorem in modum Catholicorum vexatio. Horum virtus in ea toleranda. Diuersus Campiani à Personio genius. Suo vterque in magnum vtitur animorum questum.

CAPVT X.

DEPOSITO, vt indicatum est, apud Pondum Campianus, Personius apud alium quendam Denuntiationis suæ apographo, sub primam auroram profecti sunt in excolendas sibi Prouincias; in iis quàm pulchrè erga se fidemque affectos Catholicos nacti sint; quàm strenuam Deo, Protestantibus reducendis, & stabiliendis Catholicis posuerint operam; quot exploratorum indagines luserint; quibus erepti periculis, Personius quidem perpetuo; Campianus per annum quem sibi à Deo poposcerat Angliæ insumendum, sigillatim nunc, scribendum, & breuiter.

Promulgatio edicti, quod reos maiestatis Iesuitarum hospites decernebat; hoc egit imprimis, vt nemo nesciret, latere in Regno Iesuitas, deinde vt Catholicorum extimularetur pietas ad eos perquirendos, adhibendisque ad animi opem; vacillantes lapsi, fraude ac dubiis decepti, quibus extricare se nequibant magno numero sunt sanati. Nos inquit Personius,

fulminâte licet in quemuis mortalium Edicto, qui ad nos accesserit, & quicumquam nobiscum habuerit, auiditate summa expetitur, & pari ubique alacritate accipimur. Multi longinquum suscipiunt iter, de rebus animi nobiscum acturi, & securè nobis credituri omnes conscientiaë suæ rationes. Ij quod habent & possunt, prolixè nobis. & liberaliter deferunt. Quamquam autem expertus scripserit Campianus præstantes illos Catholicos, sui prope oblitos, de solis Patribus fuisse sollicitos, sed quia effusæ animi voluptates ægre consilio premuntur, nullum vndeuis maius discrimen Patribus imminebat quàm ex immodicis Catholicorum lætitiis Patre aliquo domum subeunte, quæ sæpè seruitiis utebatur Protestantium, & Puritanorum, interdum quoque latentium: præter venalia seruorum capita, quæ ingenti lucro ad proditionem vnus ex Patribus prolectabantur à magistratibus. Vnde nec miror Campianum tam cito laqueos incurrisse quos ei tot locis exploratores, tetenderant; mirum potius non citius proditum à familiaribus domorum in quas tam sæpè vocabatur. Haud tamen apertè in omnes se casus immittebant, velut seruandæ miraculo salutis securi; sed hinc nulli quidem suo parcebant periculo, inde nihil artis nihil erat ingenij quod non adhiberent ad vitam in tutum subducendam cuiusmodi fuit, cultum crebro mutare, & nomen, & locum, & hac perpetua mutatione vestium, nominis, sedium. Indagatoris sacrilegi auarum vafritiem fallere.

Ego, scribit ipsemet Campianus, eodem nunquam habitu incedo, eiusdem coloris, & moris, nominum vero supellex mihi est copiosissima; quàm multa scilicet non sunt nomen meum. Solent nobiles Angli, magnam anni partem rusticari, ac nisi aulaë officiis Londini, vel Magistratu quem gerunt teneantur, foris vt plurimum suis in ditioribus degere, quos si quatuor anni, quos vocant Terminos, ad breue Londinum reuocent, decisio mox causis, & iustitio indicto, secessus repetunt, solitarios si volunt, & exploratorum naribus minus obnoxios. Percursandis his locis celeritate opus erat; ad hanc equos Gilbertus Patribus donarat, egregius ille quem ante memorauimus orthodoxus, quin & Personio ibat semper comes, & Patrum vtrumque deducebant semper in equis iuuenes honoris specie, re ipsa tutelæ, rectæque fidei studio; haud enim facile vilis è luto indagator ausus esset eorum quempiam morari, vel interrogatis laceffere, ne grandi suo malo incideret in alium ab eo quem quaesisset. Hoc vel comitatu vel præsidio tuti obibant Prouincias; & sub ferum dici cum ad destinatum appellerent, expectatis occurrens paterfamilias cum paucis consociis, quocumque quod primum in buccam venisset nomine salutem dicebat, non tanquam notis, & pridem amicis, sed velut extraneis, & casa appulsis. Inde humaniter inducebantur in cubiculum penetrabile ad hoc longo in recessu lectum; illic pietati, gaudio, lachrimis, gratulationi laxati vtriusque habenæ, procidere omnes ingenua, faustam poscere adprecationem; post si forent domi hæretici, properari necessariò ab omnibus confessionem sacram, dubia, & difficultatum

rum

rum nodos, & solutiones, quæ in illo æstu religionis conflictatæ non poterant non esse grauissimæ. Post cibo tenui & breui quiete refectum corpus, diuino sacrificio aderant vniuersi, & sacro epulo accumbebant, cum largo illo & ardenti fletu, quem ipsa quoque discriminum augebat magnitudo. Tum considerabant Patrem audituri, quod iis propriè, aptèque inter equitandum parauerat, quanquam erat omnium vna fors, necessarius scilicet virtutis heroicæ commeatus, ad perferendam constanter pro Deo, rerum omnium, vitæque adedò iacturam, cuius exempla quotidie formidabilia subibant in oculos. Concione rursum absoluta proiectis in genua beneprecatus in equum conscendebat, stertentibus adhuc, si qui erant domi ambiguae fidei. At si foret locus à frequentia vicinorum liber, nullusque in eo nisi Catholicus, festinabatur paulo lentius, biduumque aut triduum diuinis dabatur. Contra vero, idque vt plurimum, ob circumstantes hæreticos, tres aut quatuor domos vno die visabant præcipuas, usque sacrorum præsidio roboratis, aliò per calles, & deuia illicò transibant. Quare Personius Agazzario Romæ Anglorum Rectori de precatatione horarum quadraginta, pro conuersione Angliæ scribenti, appositè respondit; felices quibus licet, suo piè orando obsecundare affectui. Væ nobis! si precatationibus nostris breuissimis non datur in cælum aditus, vix enim ultra duas horas, loco eodem consistimus.

Huius tam minutæ cauendi circumspectionis, apex nullus fuit superuacaneus, ad exploratorum sagacitatem, & numerum quibus feruebant vniuersa còperto enim Regina eiusque Consiliarij, Patres extra urbem elapsos peruagari Prouincias varias, peruolitate Catholicorum domos, vbique semper, nunquam alicubi apparere, vt est zelotypa rei politicæ administratio, pro vero, & solido veri umbras etiam tenues habuere, Religionis negotium quod agebant, pro arte populi commouendi; pro rebellionem in Reginam, conciliationem Protestantium cum Ecclesia Romana. Inde in omnem & artem, & diligentiam, & seueritatem, & versutias effusi, nouum inquisitorum tribunal condere, quibus nihil præterea pensi esset. Conseruatores, quos nominant, pacis, omnesque toto regno Magistratus, & Iudices seueris edictionibus conuenire, terrere, identidem vrgeri, ope quoque permessa brachij regij, ad Catholicos capiendos, & eruendos ex latebris Patres. Omnia denique in opus conferri quæ iure poterant ex fidelibus Ministris pro corona, & capite Principis; ab Anglis pro patria expectari. Atque hinc illico ebullire vbique delegatorum, lictorum, exploratorum exercitus, in quibus sceleratissimi desertores, pars omnium pessima, & in maiorem innocentum perniciem nata. Crudelem post paulum, ex iis vnus editurus est nobis scenam reorum duodecim qua Sacerdotum, qua nobilium quos ad supplicium vltimum ducebat; suis vt postea factus est damnatos calumniis; sed palinodiam canenti, eiuranti que perfidiam, vt esset saltem interfectorum nomen ab infamia liberum, nihil fidei datum est, cum tantum tam facile præbitum esset accusanti. Fecit hæc sacrilegorum venalis perfidia cæctus omnes sacros periculosos

Catholicis; famulos dominis suspectos; intuta omnia, & vbiq; dum nusquam se produnt pauenda. Prouinciarum ab aula procul, supremi Rectores, gnari quantum gratiæ ab aula, & intimis Reginæ consiliariis inirent, si se viros aduersum Catholicos præberent, venabantur illos ferarum more, nullo discrimine plebeij, & nobilis; matronæ, aut famulæ. Suae diuitibus nocebant opes, & eò perquirebantur curiosus quo largius poterant Ministrorum auaritiam saginare, nullius denique culpæ reis, culpam ipsa multæ persolutio affingebat. Perstrinxit historicos illius temporis, Protestantium, & Puritanorum querela non leuis, velut ambitiosos pœnarum amplificatores, in Catholicos decretarum: tam inhumanos & barbaros, mortalibus omnibus videri puduit, esse sua in Anglia minimè puduit. Cœterum in iis Scriptoribus vnus oculatus, alter etiam expertus, nominatim personas censebant; notabant loca, tempus, modum, supplicij genus exprimebant, neque id à gesta re tanto, quanto potuisset eius memoria fuscari, sed heri gesta, hodie edebant, & in Prouinciis adeo vicinis vt possent è littoribus Angliæ prospici; non possunt ergo hæretici querelas nisi per satyram confusè spargere, nempe in aures alicuius sat fortè creduli casuras, vt fidem iis præbeat. Cùm alioqui nihil potuerint in tanta gestorum acerbitate quicquam arguere, aut falsum, aut exaggeratum. Dabo aliqua suis locis exempla; nunc Personium audiamus; furit, inquit, tempestas aduersus Catholicos, nunquam immanior ex quo Christum suscepit Anglia; aguntur in carcerem plebeij mixtim, & nobiles; viri & feminae; omnis ætas, etiam tenora, trahuntur ipsi quoque catena pueri. Rediguntur in fiscum bona; negatur amicis in carcerem aditus, seu consolaturis miseros, seu subsidio aliquo egestatem eorum leuaturis. Ne solis quidem lux tenuis quæ illos vtrunque recreet iis conceditur. Ex ore ministellorum debacchantium in suis pulpitis nihil sonat crebrius, quàm proditorum, & rebellium calumniosum nomen. Londinense castrum, decumanum antehac reorum insignium, vt maiestatis, & similibus barathrum, Sacerdotibus nunc, & omnis generis stipatur Catholicis. Prouinciarum cœterarum custodiæ veteres, quòd essent impares, multitudini generosæ, quæ cum hæreticis habere sacra communia recusabat, nouarum ædificiis auctæ sunt; sequiturque narrare de pane quem Dei amore corrogatum, impetrabant ad eò auarè, vt morti dumtaxat pellendæ non fami sufficeret; locis verò quibus obseruandis rigidiores præerant Cerberi, dabatur interdum, nec omnibus, falsamenti aliquid semiputris; & lutosæ ex lacunis aquæ, non quantum sat esset ad restringendam sitim, etsi hoc infimis precibus rogarent. Oportebatque pios Catholicos, ingeniosæ solertiæ subtilitates omnes acuerè, vt intrmitterent aliquid quo sanctos illos Christi Confessores refouerent; cuius industriæ feruntur lepida, & felicia exempla, periculi tamen haudquam expertia. Porro hac temporum iniquitate tam dura & aspera (quod scribit aliis literis) minimè saruri, buccinatores Evangelij reformati, ad contumeliam veritatis, & mansuetudinis Christianæ, finem faciunt nul-

lum protitandi nimiam, vt aiunt, Magistratum, & Reginae aduersus Papistas clementiam, indulgentius cum iis agi, & quanto mitius, tanto in regnum crudelius. Scripserat vero antea disertè in huc modum; quis credat peius cum liberis adhuc Catholicis agi quam cum captis; affligebat hos, esto calamitas, & dolor corporum, sed alebat pax, & tranquillitas animi, quam in carcere reperisse, tanquam in portu videbantur: alios turbo iactabat perpetuus, velut quouis momento, iratis fluctibus forbendos.

Quocumque vertissent oculos, quacumque incederent, lachrimabilem vbique rerum speciem offendebant; fugere, captare latebras, aliena in veste domo excedere, irahi, sistique iudicibus; iacere sub straminibus ad omnem indagantium iniuriam; sylvarum errores, & inuia quærere, vnde se noctu domum recipiant, nec propterea sine metu; turmatim si quidem nocte intempesta executores irrumpunt, scrutantur, introspiciunt, rimantur angulos omnes, capsas, & scrinia lectosque adeo & matronarum & virginum, reuoluunt & excutiunt omnia, si forte crucem aut calicem; candelabrum, libros, aut simile ad supellectilem sacra n spectans, deprehendant vnà enim & perit apud quemcumque hæc delituerint, & quicquid in iis præcipuè iis latronibus arridet; nec malorum hic meta, manus & oculos in sinus iniiciunt matronarum; restitantibus vestes diripiunt, vt tactu, & visu explorent, num quæ vsquam agni sacraticera, crux, aut pia icuncula lateat. Hoc auctoramento militant Executores isti, quos Pursuantes appellant, harpyæ famelicæ, & feri prædones; præter potestatem quâ fas est iis carcere claudere quos volunt, vel eò vsque afflictere, dum vexationes argento redimant. Catholicorum hæc domi pax; foris nihilo melior; ponuntur in triuis quæ noctu illos inuoluant insidiæ. Obsidentur interdum ab his Meridianis dæmonibus in circulis & in publico; quorum delata non fuerint nomina, suspicantur, coniectant, diuinant esse Catholicos, nemo nisi latendo illos euaserit. Hæc ego, non à me; sed peruagata Prouincias de rebus gestis historia, & spectatorum vbique testimonio confirmata.

Nec dissimilia Campianus, ad Mercurianum Societatis Præpositum. Hæc inquit, dum scribo, eò intumuit aduersus Catholicos furor, vt esse immanior non possit. Domos illorum omnes suis cruciat angor; aliæ mortuum suum lugent; suis aliæ, qua nesciunt requirendis sollicitæ dolent. Habent istæ illos in ferro, & carcere; illis fiscus omnia abstulit. Stant nihilominus in gradu omnes, & hos fluctus magnitudine animi elidunt.] Hæc ille, quibus apud me id egit vt luberet tristem Ecclesiæ illius referre statum, ne Catholicorum in obscuro iaceret robur heroicum, & fructus operæ ab illo nostrorum eximio pari in iis collocatæ, si paucis saltem ingentes eorum animos in lucem non ederem, & malis subinde crescentibus maiores, adscripta sunt capitalium tabulis hominum millia quinquaginta mensis tantum vnus spatium per diuersas regni Prouincias, omnes iacturæ bonorum, carceri, & sæuioribus carcere calamitatibus ob-

noxij; hoc solo rei quod essent Recusantes, hoc est nec blanditiis adigi nec minis potuissent, ut vel in anno semel Protestantium adessent mysteriis; concionibus, & psalmis; in quo tam longè aberant à fide Deo & conscientiæ fallenda, ut omnes etiam domi exciperent Sacerdotes, quod erat assiduum vitæ pro Deo ponendæ sacrificium, illico perituri vel sepeliendi subterraneis specubus, si forent à quolibet exploratore intercepti. Fiebátque interdum ut cum se clam illuc conicerent singuli, aliorum minime conscij, eadem in domo quinque aut sex reperirentur Sacerdotes. Nos inquit, de se Personius, & de Campiano, tribus licet in diem concionibus exhausti, vim tamen amicam & audiam explere non possumus qua Catholici apud se nos retinent] notátque triplex pietatis illorum decus quod licet continuum, mirum tamen sibi sempérque nouum videbatur. Primum erat affectus teneritas quo dum sacrum audirent, in fletum, & gemitus, & ruptos vocibus singultus soluebantur. Alterum tanta erga Pontificem cum dulci amore reuerentia ut Patri a filiis non posset maior exhiberi; recitandis quidem Litaniis dum indiceretur, *Oremus pro Pontifice nostro Gregorio*. Omnes ore, manibus, oculis in Cælum, & mixta suspiriis prece, Deo illum enixè commendabant. Tertium inuicta tot aduersis & cladibus patientia, animique constantis ea soliditas, ut acerbiora in dies dum expectant, nihil tamen sibi optabilius arbitrentur, cum pro fidei causa illa sustineant. Sic ille, ac si sit ab Anglo, laus suspecta patrij affectus, hispanum adduco Gaditanæ Ecclesiæ Sacerdotem, qui captus à classariis Reginæ, & in Anglia carcere detentus, negabat se suum illud infortunium, sacræ purpuræ honore fuisse mutaturum, quod tunc demum in Catholicis Angliæ didicisset quæ esset Christiani propria, & solida ratio, nec Religionem splendere vsquam magnificentius, quam ubi pluribus conflictaretur ærumnis, & cladibus. Quam laudem ipsi quoque cum inficiari non possent aduersarij, irascebantur illi tanquam probro, suis vitiis obiecto, & vitæ solutæ licentiam, salubri quidem sed importuno morfu castigante. Coniectiones certè, & suspiciones quibus Catholicos diximus ab exploratoribus indicatos, morum integritas, collecti oculi, verecundia verborum, iniuriarum patiens lenitas, præstita legibus Obedientia, & in spernendis rationibus propriis æquitas iure suis præbebant; de iis ac talibus intus Catholicum diuinabant. De iis Protestantem iam non dubitabant esse Ecclesiæ reconciliatum, eratque tam norum discrimen, ut si quando ex ore Catholici excideret aliquid minus decens, aut notaretur in eius moribus, hoc vero non esse bono dignum Papista, carperent Protastantes, & putabant, aiebant, vestri, vos nostris partibus accessisse. Postremo complures nobilium, & Reginæ ministri Catholicis potius domesticas suas tabulas, gazam, rationes, & quicquid haberent pretiosum, quam suis hæreticis seruandum, & administrandum credebant; cuius fuit illustre documentum mors Christophori Hattoni (qui erat Regni cancellarius, & Catholicorum alias infectator) eius mortui omnis prope familia deprehensa est ex Catholicis constare, in quorum fide, & conscientia,

conscientia, rei suæ omnis, suique adeò curam omnem habebat repositam securus eorum nec negligentia sibi quicquam secus futurum quam veller; nec fraude vel obolum à procurata reabfuturum.

Iam huius tantæ sanctitatis, & infractæ sub ingrauescentium in dies oppressæ innocentia malorum durando pondere; conuersorum præterea ex hæresi ad rectam fidem; quota pars Apostolici pectoris par nobilissimum spectarit, attingendum est, vt solent quæ ob sui magnitudinem non possunt nisi aceruatim per effecta magis quam per se monstrari, Personium dico & Campianum ex quo solum Prouincias in quas mense Iulio diuisi fuerant anno 1580. ad insequentem Iulium quo Campianus captus est, eas coluerunt. De se quidem testatur Campianus mortem sibi semper versatam oculos, tum ignominiosam, tum crudelem; sed eius periculi tam in Catholicis, quam in hæreticis fuisse fructus tam vberes, vt metus omnes in gaudium verterent, & quantascumque laborum angustias infinita dulcedine condirent. Nempe vt Alanus ad Agazzarium de illo & Personio Remis scribit; quæstus animorum fecere vno anno in Anglia maiores quam per omnem vitam, etsi longissimam, vbiuis gentium facturi fuissent [& datis paulo post literis, non est P. Edmundus suo in munere minus sollicitus, minusque industius, crediturque hoc anno Anglia Catholicorum millibus decem aucta quæ superiori non habebat, nusquam certè alibi terrarum, maiori efficacitate datum à Deo verbum Euangelizantibus nunciantur] quod ministerium dicendi ad populum obibat, quidem cum fructu Personius, sed eminebat in Campiano vis ardens spiritus impressa diuinitus, & iactare verborum ignita iacula videbatur auditorum animis inflammandis. In Lancastrìa certè, boreali Prouincia inter alias insigni, & de Catholico nomine ac Societate egregiè merita, concionantis Campiani, multis ab eius morte annis memoria floruit, referebantque vicissim alij alia quæ ab eo accepta, cuique altius in mentem descenderant. Tantum vero mouisse omnibus audiendi ardorem, vt nobilissimi etiam ingenti numero, noctes in mapalibus, granariis, locisve aliis à suspitione indagatorum tutis, perincommodas exigerent, quò surgente aurora maturi accurrerent ad audiendum Campianum.

Etsi autem illi, ab aduersariis quoque hæreticis vis illa domina voluntatum, cum suauitate singulari elocutionis & pronuntiationis maternæ tribuatur, sed tantam frequentiam, tanto suo periculo trahebant alia ad ipsum audiendum, æternarum nempe rationum probè animo comprehensa, probèque ad persuadendum dispensata sublimitas, & pondus, quò rapiebantur in Dei amorem & virtutum quarum tunc vsu perneccessario obarmatam incedere Catholicorum constantiam oportebat.

Inerat Personio vis consilij maior quam dicendi, sed peræque necessaria ob perplexos, & quotidianos difficultatum nexus, quos in Religionis causa; protestantium subinde arbitrium, & libido necebar.

Eam ob rem coactus à Catholicorum primariis Londini latuit, spretis boni communis studio, vitæ insidiis quas sibi vbique ab exploratoribus tendi norat; nec tamen sat illi securas præstabat has latebras, circumspectus in publicum & ratissimus progressus, cum eas propemodum, eiúsque præsentiam proderet aduentium numerus qui eius consilio egebant. Gilbertus ille nobilissimus iuuenis, indiuiduus Personij comes, procurator, & testis, mira de illo referebat alumnis Seminarij Remensis, & de perpetuo vndique ad eum confluxu catholicorum omnis gradus, & conditionis. Requirentium in rebus animi eius prudentia dirigi: quamuis enim suppetere alij notæ virtutis, & literaturæ Sacerdotes, vni tamen exquiescebant Personio; quod opus per se impeditissimum, & graue, magna leuabat iucunditas, cum frænando magis eorum feruori, & arctioris conscientiæ laxandis angustiis studendum sibi animaduerneret, quàm restringendæ laxitati, adeò illis exquisitus recti, & mali sensus, suspiciones culpæ meras pro culpa obiectabat. Occupationis fructuosissimæ quo se latius vtilitas funderet, quinque socios laboris à Mercuriano Generali poposcit Personius, Anglos tres, quos ipse nomine designabat, quartum Hispanum, & quintum Italum, ea potestate, ac facultatibus à Pontifice instructor, quas alioqui Roma ex Anglia petere, crimen erat violatæ maiestatis.

Ad hanc Personij consultissimam in expediendis animi dubiis prudentiam, accedebat reuocandis in lucem solers industria, quos aut prauitas morum vt ferè fit, & licentia peccandi; aut Magistrorum fraus in errorem præcipitauerat. Do prædas nobiles quas circa Londinum primum egit vicinas obiturus Prouincias, vt fiat de cæteris coniectura. Gardinerum imprimis Ioannis Foxij discipulum, eius qui Calendarium abacum, ex Confessoribus, & Martyribus hæresum texuit. Inde præter alios complures Baronem Comptonum, Thomam Treshamum, & Guillelmum Catesbym calcaris aurei Equitem, eiúsque patruum Dimocum qui consenuerat in Elizabethæ aula, hoc est Academia voluptatum. Epicurum viuebat miser senex tam inueteratum, vt cum illi cœpisset Personius religionem nouitiam cum auita componere; interceperit ordientem, perperam me, inquit, aggredieris. Deum mihi probato, & tuus sum, tecumque sentio. Strinxit Personius hominem auctoritatum, & argumentorum impressionibus validis, sed eius expugnati laudem voluit Deus Campiani esse; iis ille rationibus perculsum agitatumque fregit, vt nisi voluntaria cæcitate non potuerit eas eludere. Serio itaque manus dedit, & cunctis Christiani, Catholici, & pœnitentis officiis perfunctus, non longè post obiit ipsomet illum ad supremum agonem animante, & corroborante Campiano.

Cessit Personio felicior opera in sorore eiusdem Equitis ab errore in viam reducenda. Tollebant matronam ingentes spiritus, claritas sanguinis, honorariæ apud Elizabetham gratia dignitatis, ad hæc subtile ingenium, multòque audacius quàm eius saluti conduceret, suoapte enim arbitrio

arbitrio velut supremæ oraculo doctrinæ, inaugurauerat seipsam Theologam & Magistram, pronuntiabatque de Religione aduersus quoscumque quod mente conceperat. Inferos esse aliud negabat, nisi reæ conscientia tormentum. Subterraneos specus, ignes, gelu, & tenebras, & carnifices dæmones, pœnâsque cœteras damnatorum, Poëtarum scilicet figmenta, & terriculamenta simplicium; proin animorum in corpora reditum ante postremum iudicij diem credulitatis esse puerilis. Vt quid enim rursus iungi cum animis corpora, vbi totum in solos animos incumbit supplicium, morsus nempe ille crudelis & æternus damnatam mentem æternum discepturus? quibus illa chimeris, tam firmis sibi videbatur sentiendi momentis inhætere, vt negaret se ab vilo mortali dimouendam, misertus est Deus ignorantiam superbi ingenij, nec distulit eam sempiterna experientia docere, quod hic ratione ac fide breui discere poterat; persuasa igitur à fratre dudum Catholico Personium audire, de huius saltem articuli firmamento vero & solido, non prius finem audiendi fecit quam in eo errandi, quæ clara erroris cui tantum tribuebat agnitio, suspectum illi fecit quicquid eatenus diuersum à Catholicis senserat; quod sibi pariter confestim vt à Personio elucidatum est, Protestantium partes eiuravit. Non longo vero hinc tempore, maioribus ad Deum animis anhelans, prima voluatarij ab aula, & patria occasione exilij arrepta in Galliam transit, & monialem professa est.

His Personij & Campiani pro fide Catholica prosperis, accessit opera Sacerdotum, tum Seminarij vtriusque, tum veterum qui Reginae Mariæ fuerant, & se vltro laborum socios Patribus dederant, ex quo verè licuit Sandero scribere, reconciliatum Ecclesiæ paucissimis mensibus, innumerabilem populum, præter alios, multos claritudine generis illustres, & variatum professione literarum.





Secedit in Lancastriam & Eboracum Campianus. Prouocatoria eius denunciatio ad disputandum de Religione, quam Pondo reliquerat vulgatur magno Protestantium strepitu. Prouocat item Catholicos Episcopus Sarisberiensis. Ciarci, & Hanmeri aduersus Campianum scriptis respondet Personius. Academicis Oxoniensibus & carus, & magni nominis Campianus.

C A P V T X I.



ECVNDIS his rebus ominosus ab aula interuenit rumor comitia Ordinum primo vere in Parlamentum coitura; hinc vā Catholicis! in quos Regni Consiliarij, cruentis edictionibus parabant læuire, quas idem erat ferre, & sciscere: nec inanes fuere hi metus, conuenit Parlamentum Martio anni nostri 1581. de quo aggredimur scribere, & diris legibus rem Catholicam afflixit. Personius in futuro totus; Vxbringem acciuit Campianum diei itinere Londino distitam, secūmque habuit ad festum S. Michaëlis Septembri solenne; illic post mutuam, & variam ex rebus ab utroque gestis consolationem, in omnes euentus legum minacium statuunt, mutari ab altero locum; munus ab altero debere. Londini manere Personium ad nobilitatem illam consilio & animis erigendam, confirmandosque ciues quibus valde inuitis abiisset, & præter ministerium animarum ad scribendos tractatus, in grassantis veneni antidota pernecessarios; non quod Campiano par esset in eo genere; sed quòd illos edi, spargique illic in publicum oportebat; quæ res cum esset maximè lubrica, & periculis obiecta, inueniendæ artes erant, & incogitata solertiæ ambages, quibus securè id fieret, in quo Personius longè antecellebat Campiano; cuius extra discrimen vt vita locaretur, amouendus Londino, eiusque vicinia fuit, ne prorumpentia Parlamenti decreta, vestigatorum turmas in eum immitterent, affecuturas planè illum, quod illic diutiùs, & nimio pluribus notior hæssisset. In Lancastriam igitur, & Eboracum boreales oras, operam transtulit.

Personium vero vt Londinum aduenit, prope statim adegit necessitas innocentia ultra modum læsa, & veritatis deformatæ, aduersus Pro-

testantes duos scripto defendendæ. Pondus ille Christi Confessor egregius, & ex nostris vnus, apud quem depositam diximus indictionem Campiani ad summos Regni Consiliarios, vulgandam ex templo cum de capto illo cognouisset, indictum sibi præuertit tempus, rarusque post menses quatuor quibus tenuerat otiosam, exire tandem in lucem debere, liberè illam amici fiducia à quo sibi credita fuerat vulgavit. Mouit opinor virum sanctum contumeliosa & atrox calumnia quæ ministros Regios, Reginam, eiusque Prædicantes penitus occuparat latiùsque in dies ad publicam nostrorum execrationem iactabatur, Iuratos Papæ homines Iesuitas eò irrepsisse vt cicerent populum in seditiones, nobiles in predtionem, cuius tam immanis calumniæ, planè oppositum, illa Campiani obtestatio scripto & facto reuincebat, dum enim posceret audiri de Religione, nemo erat tam hebes quin coniceret ad conciliandam cum Ro. Ecclesia Reginam eiusque populos id peti, & credibile est Pondum pro indubitato habuisse, prouocationem Campiani à Theologis Academiatarum, non posse saluo ipsorum honore vel repudiati vel despici; futurum quin etiam vt iidem Theologi ab Regina com meatum liberum Campiano ad disputandum impetrarent, vt in illo vno (quod pro facto dicebant) rationibus omnibus euerso, vniuersam ab se Iesuitarum gentem gloriarentur exarmatam. Cæterum quicquid cogitavit Pondo, Campiani epistolam præscripto citius vulgavit, móxque illius mille apographa toto vbique Regno volitantia cupidas mouerunt expectationes tum Catholicorum, tum Protestantium, ac si Campiano datus foret in urbem, vt aut Academias ad confligendum cominus liber campus, nullum æque nobile, ad frequens spectaculum multis retro annis futurum fuisse putabatur.

At ex Catholicis maximè cordati, & talium concertationum experientia edocti, longè aliud vaticinabantur. Fore nempe vt nunquam admitteretur prouocatio Campiani, tamen si ardentè optari fingeretur, ac si quæ ille incideret in manus aduersariorum, haud alio exceptum iri theatrum quam Turri Londinensi, nec aliis commissum iri Theologis, quam equleis, & carnificibus: memorabantque primis Elizabethæ annis cum rem Catholicam, Protestantes violento eius imperio subruissent, voluisse videri ratione, confectum, quod adhibita summa vi patrarant falsòque opinatos tunc fore neminem, qui contra se vocem aut flatum mitteret, audacter Catholicos ad disputandum exciuisse; & vigeat tum adhuc memoria Ioannis Giuelli iuuenis Episcopi Sarisberiensis, seipso, suorùmque præconio tumidi; & Exclamationis illius in quam magno hiatus & pulpito Cæmeterij S. Pauli eruperat, *O Gregori, ô Augustine, ô Hieronime, ô Leo, ô Dionysi, ô Anaclete, ô Calliste, ô Paule, ô Christe! si nos (Protestantes) in fide erramus, vestra culpa erramus; & à vobis decepti; verbis vestris fideliter inheremus. Vestra sigillatim vestigia premimus, & signatam à vobis orbitam renemus.* Volebat quantum intelligo superbus Calvinista, velut ab se conceptum accipi; quo Ricardus à S. Victore, Catholicam dogma confidenter, ac iurèque confirmat, miracula referens quibus absque numero

Deus., eius veritatem sanctitatemque asserbat (quod in nullam prorsus errantium haeresim potest conuenire) nobis coram Deo si argueremur erroris, & pertinaciae; in promptu fore excusationem. *Domine! si error est, à te decepti sumus: ea enim in nobis, tantis signis, & prodigijs confirmata sunt, & talibus quae non nisi per te fieri possunt: certe à summa sanctitatis uiris sunt nobis tradita, & cum summa & authentica attestazione probata teipso cooperante, & sermonem confirmando sequentibus signis.* Sed ut cumque Giuellus absurdè exclamaret, nondum absoluerat, cum prolatam è sinu cartam frequentissimæ concioni perlegit septem & viginti complexam articulos; hoc est haereses meras; prouocauitque palam genus omne humanum ad eas impugnandas, vno se aduersus quoslibet propugnante; Catholicorum aurem; si quis contra quàm possibile fieri, vel vnum proferret strigosum, Patris antiqui, Doctoris, & concilij locum sex primis Ecclesiae seculis, vel vni tantummodo ex articulis positus repugnantem, iam inde se illi manus dare, victum mancipatumque profiteri. Testorque, aiebat, haudquaquam me fecuore dicendi, sed veritatis impulsu loqui. Quibus dictis cartam proiecit ex pulpito, velut prouocatorium syngraphum, qui mox in praeculum datus, & editus.

Triumphabant videlicet Protestantes, eorumque ministri, & quasi eorum cuiusque oppignerasset fidem & animam Giuellus, exhibebant se Giellos totidem, ad propugnandum iisdem pactis aduersus Catholicos ipsius errorem, cum ecce tibi non diu. Post, nec inter angustias Londinensis caeli, sed tota latè Europa libros impluere doctorum hominum, carminantium ut par erat Giulli somnia; quorum primi fuere Thomas Hardingus in diuinis Magister; Dormannus, Rastallus, Heskinus, Stapletonius, Sanderus, Marchiallus, Alanus, alique permulti doctrina inter Anglos clari, tam confertis Parrum & Generalium Synodorum contra Giellum auctoritatibus, ut se mutum optaret Giuellus fuisse cum illos effronti prouocatione ausus fuerat proritare; eius affectae vultu. Malè simulato dolorem premerent, & dedecoris impatientia rumperentur: in iis alij Giellum damnare, quòd nimis prodigè sexcentos Papistis obtulisset annos; defendere alij sed Patribus omnibus, & ecumenicis conuentibus falsae doctrinae condemnatis, quodque hinc necessario sequebatur, affirmare alij ab Apostolorum temporibus ad Religionem Angliae recens cusam, Christum Ecclesia caruisse, hoc est scientia veritatis ab errore pura, & Euangelij vero sensu. Nonnullos pudebat tam impudenter delirare; fatebantur Ecclesiam fuisse, sed Calvinisticam, nec aspectabilem, nec sub sensus cadentem. At enim istarum altercationum quis in Catholicos qui prouocati fuerant vel vsus vel fructus, quòdve ad fidem compendiam? Primùm datam fidem infregit Giuellus, & qui se fore Catholicum vna Patris vnus contra se auctoritate promiserat, post sexcenta & mille Calvinista permansit.

Dedecorata in eo caetera factio, eodem in campo quem ipsa sibi expanderat; probroso, sed necessario confugio, Reginam querula conuenit, scribit

(scribit author illius temporis) impetrauitque proscriptionem librorum quos à Catholicis Theologis editos diximus tam atrocem vt nefas esset pœnis luendum grauissimis, illos inducere, admittere, legere. Hinc dira in Catholicos procella, multos in viñcula, quosdam ad quæstionem dedit, alios ad examen iuratae fidei; nonnullos in pœnas, in exilia, in fugam. Aedes innumeræ à nocturnis perquisitoribus ad fundum introspectæ, si quod forte istiusmodi codicum vestigiũ deprehenderetur quod posset in crimen vocari. Postremo quæsisse ab aduersariis cur tot Catholicis, quorum insectabantur libros. Nihil responsionis apponerent? suspensionem hoc ipso fecisses tuæ in Reginam infidelitatis. Verbum excidisset, in defensionem tractatæ ab iis doctrinæ? manifesta erat rebellio [sic ille. His & similibus exempli eiusdem plurimis, sapientes illi Catholici nihil addubitabant, Caluini Theologos, prouocationem Campiani reiecturos, præsertim publicam, iamque inter illos minus acres mussabant, Euangelij veritatem (quum sibi falso assererent,) ingeniorum concertationi nefas esse committi. Causam nobilis Anglus, vnusque de Protestantibus hanc edit, triumphant, inquit, nostri Theologi suis quibusdam probationibus acutis, quæ præter subtilitatem nihil habent; responsionibus ad manum promptis, seu effugiis potiùs argumenta eludunt, & auctoritates; & validissimos syllogismos distinctionibus enervant, istaque tricandi fiducia, contra omnes audacter pugnam cient. Laqueis implicant disputantem; ad distinctionem illorum aliquam argumenta omnia sine ictu sic cadunt; vt ab iis ius stare ingeniosi quoque suspicentur, plerique victores pronuntient. Hinc illæ ipsorum sonoræ clarigationes, & illa Campiani per Angliam certaminis denuntiatio] hæc ille memor ludicri funeris quo Theologia cognomento scholastica olim Oxonij totaque Anglia serio elata fuerat, & sepulta, vt qua nihil æque reformatum dogma retunderet, cuius fides omnis & persuasio arbitrio utilis, genij, & priuati spiritus nititur, quem tenet pro regula, & interprete diuinorum. Huius vero nihil ita prodebat fallacias, vt agitatio sententiarum pugnantium qua velut igne, catillus obrusæ in fumum expirat quod prius fuerat pro auro emptum.

Longè aliter Prædicantes de Campiani edictione contestata, qua se tanquam populi Magistros, & in luce omnium locatos percelli cernebant, & nominatim prouocari. Erat ergo illorum ex pulpitis, continua, & ardens declamatio, & indignatio; superbum Iesuitam, Goliath Philisteum ausum exprobrare Dei viuientis agminibus Israëlii vero, Reformatæ Ecclesiæ filiis? absenti procul magnanimi, & fortes insultabant, infligebantque longinqua vulnera, & scindebant tum illum tum Societatis homines tanquam viles, & reiectaneos, institutum, mores, studia, errores, vitam omnem calumniabantur, & criminabantur tam monstrosis stultisque fabulis, vt stolidius, & furiosius, non possit phreneticus furere. Respondent (ait Campianus ad Euerardum Generalem) & magnis vocibus, se pugnam poscere proclamant, sed nolle Reginam Religionis certam cau-

sam

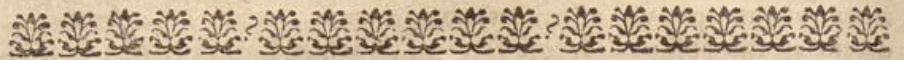
sam disputationi velut dubiam subiici; laceramur interea contumeliis, hypocritæ. Seditiosi, hæretici audimus; sed hæc populus, ut qui stet à nobis quoad hanc provocacionem, falsè rider. Eius certè vulgandæ præmatura festinatio, dici non potest quin feliciter cesserit. Si datur publicus commeatur, in aulam extemplo prodimus, sed ipsi alia omnia cogitant. Ita Campianus.

In his tamen pugnae buccinatoribus pauidis, duo extiterè Ciarcus, & Hanmerus Galvini Symmistæ, quos libuit stylo experiri quod sibi gaudebant, coram, & lingua non licere. Libris duobus cum effatissent, quicquid aduersus Campianum in buccam poterat talium hominum venire, euomere in locietatem, eiusque sanctissimum fundatorem, quicquid Calvinianis in nos scriptoribus magnum conuertiendi vocabularium, & linguæ maledicæ thesaurus suggerit, sed hæc Societatis est eiusque fundatoris laus propria à religionis hostibus traduci, possuntque illorum eiusmodi famosæ lucubrationes bibliothecam conficere Serapeæ æqualem, sed eò nobis Catholicorum præconiis luculentior, quò recti bonique inimicos facit eas odium in eo accusando copiosiores. Adiungere huic suo, anglicè Pauli Florini & Christiani Franci opus, quos ab se Societas tanquam indignos abiecerat, contendebant illi apologia edita Societatem indignam fuisse quæ se retineret, ut quæ suorum emedullaret ingenia, & meditandi assiduitate cerebrum exsiccaret, iuuenes ageret in phthisim, duritate quadam senibus etiam non tolerabili: crudelem præterea esse, nedum asperam, & acerbam in exigendis obseruationum minutiis, tanquam grauium, & supremi momenti; ad hæc suos velle in obtemperando cadauerum similes; in castimonia truncis sensu carentibus & saxis; & huiusmodi complura Societati obiectabant, enormica scilicet, minimèque ferenda.

Animaduertens Personius his libris duobus, magnoperè sibi aduersarios gratulari, captato secessu in domum Catholici nobilis, responsonem ad eos absoluit intra dies decem, aliquanto magis aceto quam melle temperatam, non tamen toxico ut eam insimulat Camdenus; suorum contra, scripTIONEM falsò *Sobriam* appellans; at si eò vsque insanierant sobrii; temulenti, & ebrii quid erant facturi? Ego plavè tam fœda apud Ciarcum lego, & indigna, ut conuulsura sint cuiusvis stomachum, ad ea legenda animum applicantis. Verum enim vero astutissimus Camdenus in scribendis suorum & Catholicorum rebus. Opinor credidit, qui verum exquireret, compertumque vulgaret, futurum neminem; nisi pro Ciarco, & Hanmero quis dicat, vbi Sacerdotum & Catholicorum innocentium mors, singulare prædicantium votum erat; illic maledicentiam effrontem & effrænam *Sobrietatis* nomen apud Camdenum promeritam.

Defendebat ergo Personius Campianum quòd audiri optasset de Religione dicens, au disputans, non confidentia ingenij, sed causæ; seque eidem cum illo optare, ac petere, descensurumque simul in arenam, sed hac lege, ut disputando res, non conuitiis ageretur, nec contumeliæ

pro argumentis redderentur, in hoc enim aiebat se cuiuslibet cedere. Quæ autem virtutes pro vitiis Societati obiiciebantur, etiam atque etiam viderent an suo absque dedecore facerent, quasi ex Euangelio non nosset à vitiis virtutes secernere. Opere absoluto (quod subsequuta est propugnatio doctrinæ) difficilem aleam, & discriminum plenam misit Personius in eò Londini edendo, & ore ac luce aduersariorum promulgando. Ad hoc adiutorem solertis industriæ nactus est Stephanum Brinkleum virum nobilem, & solidè pium; locum operi aptum, villam eiusdem suburbanam, & solitariam, opifices quàm multos voluit; sed peculiarem ante omnia Dei opem, quæ nisi præsentissima adfuisset, in pessum ruebant vniuersa. Interceptus est Brinklei, seruulus cartam ferens quam Londini Typographis emerat, & eius quod erat suspicionem grauem mouit, sed Deo puerum roborante, secreti tenax dum torqueretur stetit, nec vllum præbuit vteriori examini locum. Missa in publicum hac responsione, erubescere seipsum aduersarij vehementer, & calumniarum absurdam falsitatem, quas aut simplicius creduli ab alijs hauserant, vel malignè ipsimet fabricarant. Superest videndum Campiani epistola, Oxoniensem Academiam quo sensu affecterit, quæ pridem absentis vinacem fouebat gratamque memoriam, exosi quidem Religionis causa, sed ob alias dotes eximias longè carissimi, candidæ præsertim consuetudinis insitam viro amabilitatem. Quin ex veteribus amicis vnus tamen hæreticus conceptam semel retinebat eiusdem admirationem; cum enim visendi gratia Romam aduisset, redeundi forte Campianus occurrerat Duaco Romam tendens vt Societati nomen daret, solus, pedes, mendicans, & mendici cultu, quare illum ægrè, curiosius tamen & inspectum, & integratum amicus agnouit, quanto lætior occurso fortuito, tanto illius egestate, & incommodis tristior, depromebatque illi viaticum, ad conficiendam commodiùs quæ restabat, partem itineris maximam; egit gratias beneficentiæ Campianus, sed nihil admisit præter eius memoriam in perpetuum seruandam, adiecit tamen repulsæ beneuolæ religiosam excusationem, nam si aliquid, ait, abs te admitterem, iacturam facerem illius paupertatis, quam in se Christus à præsepi ad crucem tam honorificè consecrauit, cui par mundus nihil habet, nihil pretio, nihil diuitiis secundum. Exin tam nobili argumento sic institit, vt amico excuteret lachrimas, & qui primum eius misertus fuerat, illi denique inuideret, narraretque deinde millies amicis, cum magna semper virtutis illius commendatione, quam in Reformata Ecclesia pauci nosset, sequeretur nemo. Excibat multos Campiani existimatio & amor ex iunioribus Academiæ alumnis ad eum visendum; ex veteribus ad amicitiam instaurandam, vnum optimos quosque ex illa eius epistola desiderium incessit videndi aliquod eius opusculum de Religione, cum nulla spes esset de illa publicè, vel disputantem audire, vel agentem. Quæ causa fuit Campiano libellum aureum scribendi rationum decem, de quibus postea.



*Liceátne Catholicis Angliæ Protestantium adire
templa? Pro neganti parte scribit Personius.
Narrantur Joannis Nicolai perniciosæ fraudes;
à Personio primum deprehensus, sua ipsius con-
fessione conuincitur.*

CAPVT XII.

POST cōfutatam Ciareum, & Hanmerum, Campiani & Societatis
calumniatores, Personium grauior adegit necessitas propugnandæ
fortiter veritatis, & subdubitantes Catholicos, in recto & tuto
constabulendi. Quærebatur, fas esset nec ne Catholicis, Protestantium tem-
plis, & sacris interesse; quod sæpe deinceps, nunquam sat prosperè refrica-
tum, iuuat hic breuiter, sed penitiùs explicare.

Ac in illa quidem Eduardo Rege prima & funesta religionis, & regni
ruina quam Scimerus cum suis impulit, lege fuerat sancitum ne quis Ca-
tholicus à Protestantium abesset sacris, qui tamen aberant, censura so-
lum hæreticorum præsulum notabantur. Altera deinde fidei sanctæ clade,
multam legi Elizabethæ apposuit pecuniæ modicæ; Postremo nouis Par-
lamenti decretis multa creuit ad libras in mensem viginti fisco exsoluen-
das, hoc est nūmmos circiter octoginta. Quæ lex cum exhauriret diuites,
pauperes perderet coactos in carcere luere, quod deesset in ære, cœptum
hinc ambigi, (& multæ grauitas, & conscientiæ ratio, argumenta vtrin-
que suggerebant) num Protestantium adire templa (præter quæ alia non
erant) lectioni scripturæ, concionibus, psalmorum cantui sacrisque cœ-
teris liceret interesse, censereturque natura sua ita malum, vt non posset
vel iuris excusatione in adiaphora reduci, aut mentis propriæ manifesta
contestatione à crimine purgari, reuocarique ad obedientiam ciuilem.

Primis quidem temporibus Reginæ obtemperabant Catholicis, non ma-
gno religionis lædendæ scrupulo, mixtique Calvinistis, cum iis eadem
actitabant; ast vbi constitit ab illa, quam ipsi nominabant, fidei occulta-
tione, ad eam negandam complures defluere, suspecta fuit hæc occulta-
tio, & votis communibus quæsitum crimen esset, an non, se lubrico crede-
re in quo tam multi prouerant. Commodum Patres Tridentinæ tunc Sy-
nodo aderant, quibus nullum posset oraculum certius, & angustius con-
suli; quod ij respondissent pro indubitato, & securitatis æternum in-
trepidæ haberetur. Missa ergo Tridentum nobilitatis Catholicæ nomine
ad

ad insignem virum (Thomam aiunt fuisse Dalbiscit Londinensis quondam Episcopi nepotem, Cancellarium, Archidiaconum; nostræ demum Societatis religiosum) controversiæ summa, suis utrinque distincta capitibus. Ut à Patribus aut simul omnibus, aut quamplurimis posset, de illa pronunciaretur. Nostri enim, aiebant, Theologi, vel non satis perspectam habeant, vel non sat audeant, nec inter se consentiunt, nec extra se palam, & disertè loquuntur. In eius Examen incubuere decem Patres, tantæ omnes auctoritatis, & doctrinæ, ut iure postea in Angliam scriptum sit, posse illorum sententiam, pro totius Concilij canone haberi. In iis duo fuere Archiepiscopi, Episcopi totidem, & præter Payuam, & Foreum, aliósque Petrus Sotus è S. Dominici Ordine, & Iacobus Laynes Societatis IESU Præpositus, omnes Theologicæ doctrinæ fama in paucis celebres. Hi quæstionis propositæ seorsum singuli momenta, ex sacris Codicibus traditione Patrum, memoria temporum antiquæ Ecclesiæ moribus, ipsaque ratione, apud se accuratissimè librasent, post multos deinde inter se confessus in utramque partem, pugnante nemine communi consensu statuerunt nefas esse Anglis Catholicis Protestantium templis sacrisque interesse. Quæ mox in Angliam responsio missa est, subiunctis ad eam præcipui ponderis argumentis. Quod quo anno sit gestum non parum interest animaduertere (nempe sexagesimo secundo post sesquimillesimum) ad reuincendum Cookeum, professione caudicium & in iure consuetudinum apud Anglos tunc versatissimum, fanda nefanda, vera falsa impudentissimè aduersus Catholicos, & Iesuitas debacchantem. Negat is in illa, cui nomen fecit orationem de prodicione mordacissima, & mendacissima inuectiua, religioni duxisse Catholicos Reformatorum templa frequentare, priusquam Pius V. solenni diplomate vetuisset Elizabethæ obedientiam præstari. Ex quo vult confici detrectantes adire hæreticorum templa Catholicos, legis reos fuisse quæ id imperabat; re autem & facto contestatos, se Papam pro rege in Anglia, & legislatore agnoscere. Atqui totis scriptor maledicus octo annis errauit, non animaduertit, Patres Concilij Pio IV. Pontifice Anglis respondiisse de vitandis necessario hæreticorum mysteriis, & templis si verè esse Catholici vellent; diploma verò Pij V. octauo post anno Londini promulgatum.

Patrum decem tam certum, & rationibus nixum tam solidis responsum, fuit nihilominus qui tentauerit impugnare. Doctor Langdallus natione Anglus, tacito nomine tractatum edidit pro parte affirmante licere tuto Catholicis Calvinistarum cætus frequentare; non esse id per se natura sua malum, & culpandum, posse igitur omnino salua conscientia usurpari, & vero etiam iure tam stricto & necessario debere, quanta ex opposito sequebantur Catholicæ fidei detrimenta. Familiarum expilatio à Fisco ad usque sanguinem emunctarum; extrema victus penuria, in suam & Sacerdotum sustentationem, quibus ad subsidium animi care non poterant; in religionem, & in Catholicos crescens quotidie ar-

dentius odium, & insectatio, & contumaciæ accusatio, constantiæ meritum ex mera ignoratione ambientis. Ciuilem esse Parlamenti legem; omnino huic obtemperandum; habere si quidem ius quoddam in Catholicorum etiam corpora, quæ vellet, ac iuberet in Protestantium conuenire templa, cæterum animo quam mallent religionem retinerent, Regina toties inculcante, *Vim conscientie inferri non debere.* Postremò si qua parendo inerat offensionis occasio, tolli eam abundè denunciata professione violentæ obedientiæ, cui sensus inuiti commodabantur exterius, animo, & mente interius integris, & Catholicè illibatis.

Plausum tulit Landgalli sententia iusto latiore, affectu nempe, iudiciis magno imperio dominante; facile credatur, quod verum aut falsum, quia vtile erat desiderabatur pro vero sanciri, & noua illi Ecclesiæ infligebatur plaga, nisi eam Personius accelerato remedio auertisset. Misit ergo in lucem pro contraria sententia tractatum, in eodem quo prius suburbano scriptum. Et longè aliis rationum momentis, & auctoritatum stabiliiuit, maximè vero martyris Cypriani, qui Christianos Africæ dum alloqueretur, videbatur planè Catholicos Angliæ affatus, aded vtrouique similis erat eorum causa. Discussit postmodum aduersarij nebulas, & exemplum inerme Naaman Syri cuius obsequium cum Regis personam cui famulabatur, vnicè spectaret, ciuile prorsus erat, longèque ab simile ab religiosis operibus quæ Calviniani in suis Ecclesiis à Catholicis exigebant. Distractus latissimè statim liber, fructuosissimè totum Regnum impleuit, visusque est scribenti Deus digitum commodasse, planè illa quæ diximus millia quinquaginta Catholicorum Recusantium huic debentur, qui nullis machinis adigi potuere, vt cum Protestantibus psallerent. Atque hinc illa tum istorum, tum quorundam subinde ex Catholicis Sacerdotum indignatio, & ira, qui opinione Landgalli refossa, ea in Personium, & Societatem scripsere, quæ præstat obliuione deleri, quàm animo repeti. Indignationem porrò, illa potissimam Regni Administris mouebat causa, quod Catholicis semel in Protestantium Ecclesias compulsis, vna fieret, & sola toto Regno Caluini Ecclesia, coalescentibus aliis in eam damnata simulatione; aliis ex praua hæretici erroris sententia. Quam puto fuisse palmarem & primariam causam arce di Catholicos Calvinistarum Ecclesiis, à Francisco Toletò nondum Cardinali, Cardinalibus duobus Baronio, & Bellarmino, & Theologia Magistris octo, magno consensu approbatam; ac demum à Francisco Suarez, quem, vt alij deessent, solum posse ratam, & certam facere nemo negauerit.

Missis ergo in præsentiarum, Patrum sanctorum argumentis, priuato cuiusque periculo, offensione aliena, & Christianorum veterum exemplis, ante omnia prospiciendum est, quid spectarit, quo collinearit lex illa imperans Protestantium & sacra, & templa Catholicis esse communia, eadem illic ab vtrisque Religionis officia peragi, cantari, adesse concionantibus, ritus denique omnes communiter obiri; nempe vt vna toto Regno

Regno esset quàm Reformatæ nomine appellant Ecclesia. Eam vero duabus oportebat constari ex partibus, altera Caluinum eiusque doctrinam interiore animi firmoque assensu profitentium; altera exterius tantum, & sola rituum exhibitione simulata, quibus veri vtuntur Calvinistæ. Priores illos Forum exterius conuenire nequibat de Religione, vt quam haberent interiùs extra ius humanum & cognitionem repositam; secundos igitur suo iudicio, & cognitioni vindicauit, quorum Religio sensibus patebat hominum, erátque fucus tantum, & falsus Calvinismi color. Hos ergo Parlamentum pro vsurpato sibi iure de Religione statuendi, lege lata obstrinxit ad ritus illos exercendos ex quibus aut esse agnoscantur, aut videantur Calvinistæ; quare, vt verum sit, significationem quæ factis editur non esse tam arctè circumscriptam, vt est quæ verbis continetur, ex consensione populorum, definitè hoc, & non aliud significantibus; ex lege tamen & mente Parlamenti, facta illa muta, & ritus ancipites restringuntur ad significandam simulationem Calvinismi, & Ecclesiæ Reformatæ; quæ non est tantum Catholici, occultatio simplex, & innocens; sed nuda hæretici, tametsi ficta professio, & quidem eo rerum articulo, qui iubet Catholicum manifestè quod gerit animo testari. Hinc illa contrarij contestata denunciatio patrandò crimini non occurrit, sed denunciantis conscientiam inaniter ludit, dum agit reipsa, quod contestatur se nolle agere. Nec enim iubentur Catholici, animo esse Calvinistæ, cui malo tantum contestatio illa cauet; sed iubentur solum videri Calvinistæ, & communionem sacrorum Rituum assimilari Reformatis.

Non posse vero id in politicam obedientiam & ciuile obsequium referri, possum facile huius anni, multorumque deinceps, & antea euentis probare. Sacerdotes possum, & laicos edere, qui reipla Catholici nomine; in speciem vero nominibus aliis, maiestatis læsæ addicti suppliciis; tantum si vellent inducere animum ad adeundas Protestantium Ecclesias omni mox crimine & pœna soluebantur, cum tamen nihil ambigeretur, quin mente Catholicum, & orthodoxum retinerent. Nempe illos Publici Ministros parum mouebat obedientia ciuilis, professionem Religionis poscebant extrinsecis, quam vnã eandemque tota esse Anglia volebant. Sic, vt alios omitam, Campiano, Sceruuino, Briantio, Turris Præfectus Londinensis, hoc anno vitam, Reginae gratiam, & commoditates honorificas largiter obtulit; tantum si vellent Calvinistarum in templis se sistere. Quod cum fortiter abnuissent, conclamata mox causa in furcas acti sunt.

Vt autem prisca Ecclesiæ sæcula, viderunt magno fortitudinis ostento, Christianos ad templa & idola trahi, manusque nudatis ossibus stillantes premere, ne quid thuris in eas iniecti excussisse in subiectos focos, & sacrificasse viderentur; sic in actis annorum quatuor supra quadraginta, quibus Anglicanam Ecclesiam afflixit Regina Elizabeth, sæpiùs legas Catholicos lictorum interdum humeris, in Protestantium portatos, & coniectos templa, pugnis interdum, calcibus, fustibus, protrusos; ali-

quando instar cadauerum raptatos, allisis ad saxa, & cruentatis capitibus hoc solum ut sua qualicumque in Caluini sacris praesentia, exuisse Catholicum viderentur, quam si libuisset sponte exhibere, nullae inde repente custodiae, mulctae, contributiones, additiones bonorum nullae; maiestatis offensae, rebellij, coniurationum reus nemo; nulla demum cuiusquam aut sanguinolenta, aut molesta vexatio, nullo iam qui vexaretur existente, omnibus in vnam Ecclesiam, vnumque Caluinum conuenientibus. Quod ergo iubens Parlamentum coetus cum haereticis habere communes, aliud non iuberet quam defectionem a vera fide aut profiteri, aut facere ob hoc illa Christi fortia pectota, bonis maluerunt, vitaeque excidere, quam iubenti parere, quorum mentem Deus inuisitatis quoque gratiae suae firmavit praesidiis, in vicinis enim Scotiae tractibus Comes nouus & ferus, cum ad Protestantium conuentus Catholicos, saltem semel, terroribus sauis adigeret; denuntiauerunt maritis vxores, quo die illuc pedem intulissent, se in perpetuum domo exituras; toto passim regno adolescentuli, parentum amantissimorum, & diuitum filij, maluerunt per vltionem vagi exilia rogato victitate, quam Obedientiae impiae sacrilegio foedari, tanto domus paternae longinquitate magis laeti, quanto magis semoti a periculo exempli domestici, cuius ne esset ambiguum scelus, horrendis subinde Deus supplicij vltus est. Ingressus Catholicus haereticorum templum, igne se sensit acerrimo corripere, vtrique tandem, dum illinc multis cum lacrimis, & poenitudine sese proriperet. Alij cum primum pedem illuc tulissent elati sunt mortui, occulta Dei, & improvisa occisi manu: multos dabo qui domi Sacerdotes aiebant a quibus in Dei & Ecclesiae gratiam, acturi animam restituerentur; coetus vero interea Protestantium frequentabant ut sua sibi conseruarent intacta bona; confessione tamen sacra in extremis miseri caruerunt.

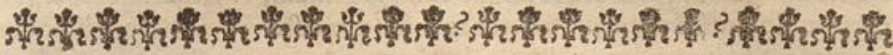
Sed haec de controuersia grauissimi ponderis plus satis, quam praeteriissem, nisi Societatis res haberet admixtas, a qua primum Personij opera, deinde nostrorum, propugnata est semper animose, palamque innotuit, quo icti sint oestro, qui suggerentibus Ministris regis nisi sunt illam denuo impugnare, & persuadere Catholicis, posse Caluinistarum coetus, nullo conscientiae periculo adiri, Societatem vero, & Personium a parte stantes contraria, & certa, mordacissimis scriptis considerunt. Sed enim, Deo laus, palam tandem est factum, vtra esset pia, vel sacrilega pars; vtrum Societas tam pertinaci maledicentia, iure an iniuria laesa sit, in eius enim sententiam decreuit Paulus V. solenni diplomate ad Catholicos Angliae transmissa, cuius tam clara sunt, & expressa verba, ut nullam admittant cauillationem. *Zelo, inquit, pastoralis officij nostri impulsus, & pro paterna sollicitudine, qua de salute animarum uestrarum assidue laboramus, cogimur monere vos, atque obtestari, ut nullo pacto ad haereticorum templa accedatis, aut eorum conciones audiatis, vel eum ipsis in ritibus communicatis, ne in Dei iram incurritis; non enim licet vobis haec facere, sine detrimento diuini cultus, & uestra salutis.* Minoris quidem negotij fuit, sed tamen pernecessarij, tertius ibidem editus

editus à Personio liber, ad auertendam cladem quam religioni, & Catholicis scelerofus apostata inferebat, si tamen vel hoc nomine dignus est, qui nunquam fuerat verè Catholicus. Londinum rediit hoc anno Ioannes quidam Nicolaus Vvallis, ex Seminario Anglorum Roma pulsus, cultu vilis, annorum viginti quatuor, Papista (fatetur ipsemet) simulatus; animo ad mortem Protestans hæreticus; moribus quales ad Alanum scribens suo stylo depingit. *Negant multi, ait, esse me vllius fidei, aut Religionis, & fateor, si, meis ex moribus indicium ferant, vera eos loqui.* Laurentius item nescio quis cognomento Caddeus, familiariter cum eo diu versatus, *n. l. lam ait orbe toto matrem, Ioanne Nicolao monstrum edidisse immarium, scditate morum, & malignitate.* Ingressus Londinum candidus, & innocens iuuenis, absque mora quærere in aula qui posset plurimum, & esset Catholicis maximè infensus, & ad emenda mendacia cuiuscumque momenti prodigus; nōminatus illi Odouuenus Optonus, Londinensis Turris Castellanus; virum adit ea ipsa nocte, seque ac suam quantacumque valeret operam prolixè illi defert in perniciem rei Catholicæ; mentitur se illi Iesuitam; concionatorem, at qualem? Cardinalium scilicet & Papæ; Philosophum, & Theologum minimè triuiale; Græcè, Hebraicè, Syriacè, Chaldæicè, & quid non? egregiè doctum, pluræque de illo iactabat Optonus velut ingenij portento ne annorum ætas viginti quatuor tantæ literaturæ fidem detraheret, eò hæc omnia spectabant vt Catholicum nomen deprimeret, Calvinismi attolleret gloriam, quem prætulisset Catholico vir tantus. Librum igitur in Typos, & in Regni totius publicam lucem dedit, de suo ad castra Caluini transitu, hoc est de fidei quam nunquam tenuerat desertione scelerata. Tumere hoc libro Prædicantes, recitare illum ex pulpitis, demirari, ornare interpretamentis loca quibus identidem in confirmationem Calvinismi eum inspererat, à Stubbeo (vt postea falsus est) eius sectæ Magistro tradita; quin & eiusdem farinae doctor Vvilkinsonus locupletauit illum adiectis marginibus, nihil tamen adeo famæ ac laudibus librum commendauit vt abominanda Patris sanctissimi Gregorij XIII. & sacri Cardinalium Senatus, dilaceratio; Iesuitarum priuatum, & simul ordinum Religiosorum. Catholicorum autem & famam, & vitam quibus posset damnis vt cruentaret, & perderet, dedit in scriptis Optono sigillatim nomina, lineamenta oris. Staturam corporum & indicia cætera, quibus iuuenes Anglos Seminarij Romani agnosceret; conditum illic se præsentem in Regina caput; Dadleii Comitis, Cecilij, & Vvalsingani, iuratus affirmavit. Aduersus Sacerdotes ob Religionem in carcere positos, pro testimonio, quæcumque libuit Optono, asseruit, vt longè alia quam Religionis crimina luisse viderentur: sanguinolenti calumniatoris criminatione viri duodecim infontes necati sunt, quorum pars Sacerdotum erat, Regnam quin etiam Mariam Stuard, & viros cum illa nobilitate præcipuos iisdem rebellionibus, & prodicionibus implicuit, quas postea falsus est à se vno confictas. Resumpto deinceps stylo quo vulgò placebat, & inurenda multis infamia clarebat, prelo subiecit concionem quam à se iactabat coram

Papa, & Cardinalibus habitam; de rebus ferè Romani Anglorum Collegij; de quo illa solum garrabat quæ norat Ministros regios gaudere à populo credi; spem quoque fecit propediem excudendi tertij operis, quo profequeretur sui itineris seriem, & de curia Romana, & religiosi familiis mira quædam cantaret.

Paranti talia sycophantæ manus truncavit Personius, ne posset cuius in posterum, vel scripto vel facto nocere. Librum scripsit cui nomen, *Ioannes Nicolaus deprehensus*, quo illum ipsum tam graphicè, & cuius alteri, ad nativam pessimi hominis speciem, detracta larua exhibebat, vt inficiari se non posset homuncionem vilem, & ignarum; orthodoxum nunquam, Iesuitam, Theologum, Papæ concionatorem nunquam; nullis tritum & expolitum linguis, nisi maledica, mendaci, & calumniatrice, qua summum Pontificem, cum Cardinalibus, Societatem cum religiosi Ordinibus impudentissimè, sacrilegus nebulo laniarat. Videns se sibi obiici, & talem sentiens qualis sibi obiiciebatur, animo concidit, diraque omnia audaciæ suæ stolidæ imprecatus, quæcumque dixerat indicta voluit, sed frustra, & inani scriptorum retractatione. Conscientiæ igitur cruciatu amens, & desperabundus statuit eò longè ire, vbi eum mortalium nosset nemo, & venalem illic exponeret animam, cuius pretio corpus impurum aleret, ad Turcas inquam profugere, & Mahometo nomen dare. Ad hoc illum agebant Optoni spes cassæ; & Episcopi cuiusdam promissa euanida, qui expiscati ex eo quæcumque optant, detestabantur proditorem, cuius proditorem adamarant. Valuit quoque ad extrahendum illum ex Anglia pietas Laurentij Caddei (desertoris primum ex teneritate in parentes, deinde pœnitentis) qui tot innocentium sanguine inhorrescens quem scelestissimi hominis confictæ criminationes pergebant fundere, comitem se illi ad fugam obtulit. Peruectus cum eo Rhotomagum confessionem iuridicam scelerum & calumniarum persuasit, quæ legitur edita cum eius ad Doctorem Alanum, argumenti eiusdem literis. Rhotomagi ergo pro tribunalibus facto, & civili, professus est ambitu quærendi nominis, promissis Episcopi, & Optoni minis ad mendaces edactum scriptorum & accusationum calumnias in vitam Sacerdotum, & Catholicorum; in Papam & Scotiæ Reginam; in Cardinales, & Religiosos. Hæc ille fufius, quorum vulgata sunt acta iuridica quæ integrandæ bonorum famæ cauerent in posterum, & clarè docerent, qua veri, tunc & iusti regula contra Catholicos, & religionem ageretur.





Hæresis desperata, frons libri à Campiano concepti; mutati mox in libellum decem Rationum; huius aestimatores, & iudices; editur, & magno Senatus Londinensis dolore Oxonij vulgatur. Capi- tur Briantus, & inuictò animi robore in tor- mentis durat.

C A P V T XIII.

DV M singulari compendio rei Catholicæ Londini Personius, mi- nisterium suum, & stylum exerit, Campianus in tractu boreali præter solitum suum in quæstu animarum assiduitatem coactus est adiacere animum ad scribendum, & mente pridem concepto operi frontem præfigere *Hæresis desperata*, quàm aptè vero, & appositè tempori, quo regnabat victrix, & leges dictabat proborum sanguine scribendas. Bonorum spoliatione, infamia, vinculis, mortibus, & inge- niosi furoris carnificina multiplici sanciantas; per se res ipsa loquebatur, eùm enim hæresis ratio & natura, tota sit credere, assentiri, propugna- re quod lubet disputando, persuadendo, argumentis vincendo, vbi hæc animi quibus continetur præsidia reiicit, formidat, non sustinet, exclu- dit penitus; desperavit, haud absimilis tyrannis quibus iura regnandi cùm desint, in ferro ius ponunt, & stricto gladio subactos populos imperio premunt, tamdiu sibi subiectos, quamdiu pauentes. Opperiebatur Cam- pianus particulam aliquam vacui temporis qua librum illum quem par- turiebat depromeret, cùm illi venère in manus Philippici vomitus quibus Hanmerus, & Ciarcus Societatem scædauerant, non quod magnopere de iis laboraret, cùm esset evidens, sicut dæmonem in arreptitiis, ita rabiem in iis loqui nulla planè prætextam ratione; sed quia sanctam quam erat professus Catholici dogmatis publicè tuendi fiduciam, temeritatis, & ar- rogantiæ damnabant; nec Personius nisi leuidense obitèrque id refutaue- rat; ipse plenius parabat exequi, & demonstrare de veritatis Catholicæ firmitate immobili, & aterna confidentiam illam aptam esse. Sic fore vt satis eadem opera faceret Academiae vtrique, aliquam eius de religione lucubrationem expetenti. Probavit Personius eius mentem; horis ipse ex- inde succisuis rationes collegit decem ex quibus illam fiduciam hauserat, quam aduersarij arrogantia tribuebant, quarum perpetua meditatione, probandi vim ineluctabilem, sic perspexerat penitus, ex quo iam in

R

Bohemia egerat, gerebatque animo comprehensam, vt Academicos, ingeniorum florem ad quos illa mittebat, sic modestè simul, magnificèque affaretur. Si nixus ingenio, literis, lectione, si memoria, & arte, non essem veritus prouocare doctissimum aduersariorum, essem, fateor, vanissimus hominum, & intolerantissimè superbus, aliorum & mei putidè ignarus; at si causa diu meditatòque introspecta, tanti me ratus sum, vt possem probare, lucere solem de medio die, dabitur hanc audaciæ veniam, in quam Christi Iesu Regis mei honor, & veritatis insuperabilis gloria me induxit. Sic præfatus subdit rationes decem, siue vt appellat scaturigines ac fontes, probationum, & argumentorum quæ demonstratiuis assertionibus, ostensura sint niti Religionem Catholicam doctrina euidenter credibili; vnam esse, & solam; instituti cuiusvis reliquas plus minus à vero & recto aberrare, quo ab Catholica longius abessent, aut propius.

Non debuit quidem in maius volumen, hoc opus digeri, eò enim tendebat vt principia panderet auctoritatum, & argumentorum, quibus partis aduersæ origo notitia, & fallacia expugnatur, at qui pretio ponderis, & efficaciam, non mole libellum metiuntur, æquare quibusvis aliis argumenti eiusdem non dubitant, laudant, leguntque cum peculiari animi, & ingenij voluptate, nec satis liquido statuunt si tunc oblectando comprior, an conuincendo robustior. Celebre est à Marcantonio Moreto eius encomiam, viro superioris seculi literatissimo, & limatissimæ, ac difficillimæ censuræ. Librum legit, probauit, miratus est, & primam illius paginam sua manu grandi caractere hac epigraphe decorauit, *Libellus aureus, verè digito Dei scriptus*. Camdenus diuersè, (carpendo, quod laudat, mirabilis;) comptulum vocauit, & elegantulum, quasi tota hæc esset libelli gloria, venustatis laude virtutem eius emasculans; vnde illum postea muliebre magis quam virilem appellat. Sed enim quid illi neruorum inesset, Vvitcherhus sensit, dum maiori conatu quàm laude illum impugnauit; sensère ministelli, qui eius conuicti efficacitate, in diuerticula, sarcasmos, & acerbitates satyricas, necessitatem respondendi libenter commutarunt, quibus cum cernerent cordentissimos quosque indignari, ne viderentur stultè ineptire, si putassent libello satisfactum venenatis dumtaxat salibus, obmutuere illi quidem; sed in quanto peiora, malignitatem artèsque verterint audiamus ex Spondano, quem data opera ex multis seligo qui de re notissima suisque tunc oculis obiecta possunt hodièque nonnulli superstites dicere. Prædicantes, inquit, Campiani opusculo doctrinæ suæ auctoritatem prosterni dum vident, nec sat illi pannosis, dissipatisque iocorum garrulitatibus occurri quas in librum vnum compegerunt; Ministros regio adiere, vt religionis negotium cui obstare doctrina non valebant in status publici causam forumque traducerent, vbi criminando, & calumniando nihil non possent; pergitque narrare hinc natam fabulam de Papa, Rege Catholico & magno Etruriæ Duce in Elizabethæ vitam regnumque coniuratis, destinatisque ad hoc in Angliam emissariis Campiano & Personio (quod pronis exceptum auribus quas tragœdias dederit, sequetur inferius)

inferius) sed eò Angliæ Prædicantes, adegit amentia, libellus decem rationum quibus satisfacere nequibant; tametsi Reginae historicus, nihil quod argueret in eo reperisset præter venustatem nimium exquisitam.

Longè ab hoc diuersus, qui diu post Petri Soauij Polani historiam Latinè Londini edidit, duobus ad se locupletatam iudiciis, quorum altero nihil potest ad Tridentini confessus dignitatem excogitari præstantius; altero in eius dedecus nihil probrosius, & sceleratius; nempe ad hoc secundum, mutuum sumpserat, pestilens quoddam scriptum Dudithij, quinque ecclesiarum deinde Episcopi, dementer irati, quod laicis calicem, vxores Presbyteris non obtinuissent. Pro priori particulam refert quartæ, inter decem, Campiani rationis ubi de Synodo Tridentino, *quò magis*, inquit, *inueterasset & eò magis in dies, eoque perennius efflorescet. Bone Deus! quæ gentium flores Academicis, quæ lingua, quanta varietas, qui dilectus Episcoporum totius orbis, qui Regum, & Rerumpublicarum splendor, quæ medulla Theologorum, quæ sanctitas, quæ lachryma, quæ ieiunia, qui subtilitas, quantus labor, quàm infinita lectio, quanta virtutum & studiorum diuitia, augustum illud sacrarium implenerunt!* Furtiuus de solito erga Catholicos labore otij momentis, absolutum opusculum, ad Personium mittit Campianus, rogans ab eo liberè censeri, corrigi, ac si nihil conducibilius occurrisset; etiam igni emendari. Personio visi sunt auctorum textus auctori- bus necessario addi oportere quibus prætexebantur libelli margines, ne si quis patùm genuinè verèque auctori respondentem, aduersarij nacti essent hærent in eo tanquam ad scopulum; & ex eo cætera omnia criminarentur mendacij, & fraudulentia. Londinum itaque se conferret, ubi eopia librorum abundaret, quorum auctoritatibus nitetur; verum extra regiam diuerticula ne captaret, sed hospitii publicis vteretur, quæ frequens vltro citroque comitatus, minus suspecta facere t, minúsque obseruata. Præterquam quod erat Campiani tam amabilis aspectus, & genius vt effusus ad illum, Catholici currerent, essetque miraculo ad tam incautam eorum lætitiã tot exploratores, & tot occultos cæcutire.

Lancastro profectus post diem Paschæ ritè diuinis mysteriis cum Catholicis celebratum, sub initium Aprilis Londinum peruenit; auctorum vero quos ipse citasset, repræsentare aduersariis concepta verba, et si opus non erat, vt quæ ipsismet legisset olim, notatæque haberet ex fontibus, morem tamen gessit Personio, & suis singula auctoribus singulis reddidit, vsus ad hoc Thoma Fitzherberto nobili iuvene, recens vxorato, dein profide vincto, exule, Romæ Sacerdote, Societatis nostræ Religioso, Anglicani demum Collegij Rectore, cui securè tunc omnes & honorificè, patebant librariæ. Campianus interea per diem vix à Catholicis se expediebat; sub noctem illuc trahebatur quo multæ ad eum de Deo, & animi rebus audiendum conueniebant familiæ, quod tam sollicitum habebat Personium vt de illius comprehensione, in horas nuntium expectaret, festinaretque hoc diligentius præclarum eius opus prelo subicere; res oppidò lubrica, & multò quàm ante periculosior, quod in Personij apologetico in Ciatcum, & in *Deprehensa Nicolao*, Calcographiæ Londinensis depre-

hensum fuisset prelum, & acrioribus edictionibus, à furtiuis huiusmodi typis grauibus pœnis absteritum. Verum enim verò plus valuit quàm nummus, quàm pietas, pœnæ metu; nec artifices ad opus, nec quicquam aliud defuit: locum Stonaria, nobilis matrona cōmodauit, quo nullus potuit vel tutior diligi vel opportunior, paratium suum media in sylua milliaribus Londino viginti Tamisi haud procul imminens, priusquam tamen illuc se abderent, dies agere Londini duodecim expiandis confessione mutua peccatis, votorum instauratione colligendis animi viribus (quas auxere non parum Aquauinæ Præpositi saauissimæ literæ) incerta denique nouorum Patrum expectatione, quos sperabant in horas ad fore. Hinc se Campianus in domum Stonariæ subducit cum F. Emersono & Catholico nobili, qui editioni properandæ cura, & industria præffer, dum iuuandis animis instabat Campianus.

Hæsit Londini Personius ad diem Aprilis vicesimum sextum, bona cum venia scriptoris qui menses duos & dies viginti, resque in iis actas stipauit in vnâ hebdomadam, quod elucidandum hic esset fufius, nisi lectorem tæderet vt plurimum Chronologica minuta numerare.

Diebus ex quo Personius Londino excurrerat duobus in villam Catholicæ vicinam, armata licitorum familia Nortonus, nocte intempesta, longo ambitu locum cingit, cuius illi iudicium fecerat flagitiosus explorator; ipse rectâ effractis foribus in cubiculum irrumpit, quod ad Tamisis ripam in ædibus Bibliopolæ hæretici Personius legerat tanquam minus suspectis ad excipiendos qui ad se ventitabant, nihilque propius abfuit quam vt à Nortono teneretur, vnus licet illum peruestigante coniecturis, quem cum sacris ex rebus in cubiculo inuentis eius esse incolam comperisset, bilem scilicet totam, & diras euomuit. Cruces, imagines, icones, precatorias coronas, libros, & fasciculum scriptorum velut corpus delicti, consignandum fisco, conualauit, suspicatusque haud temerè latere in vicinia Sacerdotem, ipsūque fortassis Personium, ædes fortuito proximas ingressus Alexandrum Briantium reperit, Personij penitus consciū, & sanctimonix studio; intimoque amore in Societatem intimè amicū. Prodidit Sacerdotem calix, quem dum rimatur omnia Nortonus; deprehendit; eius pecuniam, & supellectilem reliquam velut damnati iam ex calice hominis asportauit, arctèque ferro vinctum custodia clausit quam Counterum vocant. Fuit hic vnus ex duobus quos ad supplicium comites habuit Campianus; (sociū prius, & fratrem in carcere, votorum nuncupatione quibus Societati se se cum eo illic adiunxerat) non obscura sanè diuini roboris, & lætitiæ approbatione, dum enim fame, sitisque ad mortem; post fixis sub vngues aculeis, iterato denique sapius torqueretur, vt gereturque equuleo, vt inueniendi Personij iudicium faceret; non facio, inquit, tametsi non ignoro. Vidi hominem, & cum eo vixi; de me hoc solum habetote; ac me quidem vt lubet pessimè laniate, nihil estis vltèrius expressuri; stetitque in illo constantiæ gradu tam fortiter,

titer, vt inhorrescerent ad acerbitatem cruciatuum tortores ipsi, præfertim cum esset annorum duode - triginta, & habitu corporis maxime delicato. Dum seruat Londini Personium Deus; editioni Decem Rationum finem imponit Campianus deproperatque illas celerius spargere vbi norat cupidius expeti. Faut eius proposito mos commissio- num annuarum ad quas Oxonium, ingeniorum flos, nobilitatis & curiosorum sub diem Apostolis Perro, & Paulo sacrum vndique solent confluere, spectaturi, spectandi, suffragaturi certantibus ad gradus, magisteria, laureas, pulpita cœteraque præmia meritorum, vtra- que in Academia obtinenda, suo enim vtraque triduo pari maiestate, & regni concursu, sui experimentum præbet, & multitudini tantæ spectacula in templi alicuius capaci parat basilica, pegmatis vndique præcincta. Sub Oxoniensis igitur conflictus initia, Guillelmo Har- leo, fido & industrio Sacerdoti Campianus, exemplaria libri sui tradit quadringenta, latè quaquauersum per Collegia sedecim, aulas octo, theatra, sedilia, ipsaque adeo Prædicantium ædes seminanda, (cuius deinde officij meritum & præmium tulit ærumnosissimum Lon- dini carcerem) ad solennis tridui, dies primus, & adest Harleus quasi vnus è spectatoribus, obseruaturus ad rem nouam, mirèque inopinam singulorum iudicia, & vultus; cernitque suo cum incomparabili gau- dio vniuersos, missa propemodum, eruditæ ad quam conuenerant pu- gnæ cura, mussare, quærere, proferre inuentum casu librum, lecti- tare subinde, & varios post lecta colores vultu dare; foris quoque per urbem, omnes ferè in laudem auctoris, & operis conspirare.

His lætus nuntiis Harleus Campianum tum quidem magnoperè re- creauit, sed paucis hinc diebus, venère ex aula literæ, quæ certo con- firmarent, editionem libri, multoque magis promulgationem totius in Angliæ concursu tam celebri factam, sinistris opinionibus à Regina eiusque consiliariis acceptam, vt quæ rectà spectaret ad reuocandos ab hæresi populos, seu quod ipsi interpretabantur ad eos Regiæ obse- quio subductos, Papæ arbitriis, & obedientiæ addicendos. Quod au- tem pergerent Campiano liberum negare commeatum vt audiretur pu- blicè de Religione ex rationibus illis decem suis, totus inde illorum incubuit labor in illius comprehensionem, & dici non potest quam iis doleret, quantum illos puderet, domi habere inimicum, nec posse vl- lis artibus inuenire; quod exprobrare Magistratibus potius quàm ipsi Campiano visus est Declamator qui Regina coram, in confesso publi- ci conuentus, *circumvolitantem & liberè vagantem Iesuitam*, vocauit. Tam porro fidele consciorum illius silentium; tanta illum apud se ser- uantium cautio, cum edictis haud pridem repetitis aduersarentur ma- iorem in modum, incrudere in illos Regiæ odia, eiusque Ministro- rum, & ab hac libri euulgatione, instauratus est ardor impatientior inuestigandi Campiani, & Catholicorum oppressio. Quò spectat illud ad Præpositum Aquaniam, breui illo quatuordecim dierum spatio

quod post emissas in vulgus rationes adhuc liber transegit, ubi dolens suas intercidiſſe ad eum literas, & conditionem temporum peſſimam deplorans, quibus non poterant ſcitu digniſſima epistoliarum fidei abſque periculo conſignari; nunquam ait, antehac ſæuius debacchata eſt aduerſariorum crudelitas; ſed nec res Catholica melius, vel tutius habuit; nec enim aliis premitur argumentis, quàm equuleo compede, fame, opprobriis, quo pugnae genere multum depreſſa eſt, & dedecorata aduerſariorum. Dignitas, regniſque totius oculi, & fauor in Catholicos deſlexere.

